Дім сад город

2

1995

Юридичні консультації

Чи має право моя колишня дружина на мій будинок?

Я учасник бойових дій в Афганістані, поранений, зараз перебуваю на пенсії. На пільгових умовах узяв земельну ділянку, але дружина не хотіла її обробляти. Сам окультурив цілину, посадив плодові дерева. Мріяв про затишний куточок для сім'ї. Почав зводити будинок. Та, на жаль, життя продиктувало свої умови: з дружиною розлучився. І був суд, розподіл майна. Будинок присудили дружині, а земельну ділянку,— сказала суддя,— повинні поділити члени садівничого Товариства. На зборах Товариства ухвалили: шість соток залишити мені, а три сотки, відразу за будинком, нарізати дружині. Але потім голова Товариства передумав, сказавши, що краще в такі справи не втручатися, і протокол зборів не підписав. І сталося так, що дружина зайняла всю ділянку, а я залишився ні з чим.

Отже, чи правильно вчинили суд, який присудив дружині будинок, і голова садівничого Товариства?

С. Д. Хмарський,
265000, Житомирська обл.,
м. Новоград-Волинський,
вул. Яременка, 5, кв. 11

Згідно із Земельним кодексом України (ст. 57) земля для ведення колективного садівництва надається кооперативу громадян за рішенням місцевої Ради народних депутатів. Кожному члену такого кооперативу виділяється земельна ділянка для вирощування фруктів, ягід, овочів та іншої сільськогосподарської продукції. На садових ділянках можуть зводитись садові будинки і господарські будівлі для утримання кролів, курей, бджіл та іншої живності і зберігання садового інвентаря.

Будівлі і господарські споруди, зведені на садовій ділянці, а також вирощені плодові дерева і ягідники є власністю тих, хто їх збудував і виростив. Отже, якщо чоловік і дружина разом зводили будівлі і вели садове господарство, вирощували багаторічні насадження, то все це майно, як нажите в період шлюбу, є, за законом, спільною власністю подружжя.

Спори про розділ майна подружжя при розлученні вирішуються у судовому порядку. Рішення народного суду може бути оскаржене до вищої судової інстанції.

Визначити, як правильно вирішив справу народний суд, не знаючи всіх обставин, які він брав до уваги, неможливо. Можемо лише зазначити, що на розмір частки в спільному майні впливають такі обставини, як ступінь участі кожного із подружжя у роботах не освоєної садової ділянки, зведення на ній садового будинку, а також господарських та інших споруд. Ці обставини необхідно чітко викласти у заяві до вищої судової інстанції про перегляд справи. Вони повинні бути покладені і в основу нового судового рішення.

Право на спадщину

Главою колгоспного двору була бабуся, котра померла у 1991 році, у будинку залишився проживати наш батько, бабусин син, котрий розлучився з нашою мамою шість років тому. Мама вибула з нами, дітьми, до іншого господарства, вийшла заміж вдруге. Батько жив у будинку сам. Раптово помирає у квітні 1994 року, не залишивши ніякого розпорядження про спадковість. Рідна батькова сестра проживає окремо, у своєму будинку.

Ми чули, що до 1993 року існував такий закон, за яким у колгоспному дворі не обов'язково було офіційно переоформляти будинок, а це робили у сільській Раді механічно: викреслювався той глава двору, що помер, і вписувався новий. Оскільки в будинку ніхто не проживав після смерті бабусі, то главою двору, логічно, став наш батько.

Отже, чи маємо ми, рідні батькові діти (нас двоє), право на успадкування двору, у якому проживав наш батько.

Людмила Олександрівна Гудкова
281073, Хмельницька обл.,
Славутський р-н, с. Цвітоха

Відповідно до Цивільного кодексу України (ст. 529—530) спадкоємцями в першу чергу є діти (в тому числі і усиновлені), подружжя і батьки (в тому числі і усиновлені) померлого. За відсутності спадкоємців першої черги або їхньої відмови від спадщини спадкоємцями стають у рівних частках брати і сестри, а також дід і баба померлого як з боку батька, так і з боку матері.

До 1993 року успадкування в колгоспному дворі мало таку особливість, що після смерті члена колгоспного двору спадщина на майно двору, крім особистих речей померлого, не відкривалася. Майно автоматично переходило до тих членів двору, які залишались там проживати. Спадщина в колгоспному дворі відкривалася лише після смерті останнього члена двору. Тепер це положення змінено і успадкування в колишніх колгоспних дворах здійснюється на загальних підставах.

Членство в колгоспному дворі оформлялося шляхом запису особи, що проживає у дворі, в погосподарській книзі сільської Ради. Отже, якщо Ваш батько юридично оформлений, як член двору (а він не міг бути не оформлений, бо проживав там понад шість років), то після його смерті відкрилася спадщина на майно, що належало двору, і його особисті речі. Спадкоємцями цього майна за законом є перш за все діти. Отже, Ви маєте право на успадкування майна померлого батька. Батькова сестра може успадкувати це майно лише за умови, що Ви відмовитеся від спадщини.

Чи обов'язково в дачному саду вирощувати овочі

Маю дачу, шість соток землі. Посадила сад, близько двох соток пішло під город. Земля між деревами незасаджена. Щороку голова нашого кооперативу примушує мене орати землю між деревами і обов'язково висаджувати городні культури. Свої вимоги обумовлює тим, що дерева ще малі й тому землю між ними необхідно використовувати під овочі.

Будь ласка, дайте відповідь, чи маю я право на дачній ділянці вирощувати тільки сад і займати дві сотки під город? Чи обов'язково всі шість соток засаджувати городніми культурами, хоч там уже ростуть чотирирічні дерева.

Бур'яни я виполюю в міжряддях дерев, але мені кажуть, що цього недостатньо.

В. П. Заруля,
282016, м. Тернопіль,
вул. Тарнавського, 8, кв. 69

Основним завданням садівничого товариства є організація колективного саду і використання його членами товариства для вирощування фруктів, ягід, овочів та іншої сільськогосподарської продукції, а також створення умов для культурного проведення вільного часу громадянами та їхніми сім'ями, зміцнення здоров'я, залучення до продуктивної праці підлітків.

Члени садівничого товариства мають право і зобов'язані використовувати надані їм земельні ділянки, насамперед для ведення садівництва, яке є основним на такій ділянці, але можуть також вирощувати овочі, квіти.

Види і сорти плодових дерев і кущів, а також овочів і квітів члени садівничого товариства визначають на свій розсуд. Кожний з них повинен раціонально і ефективно використовувати земельну ділянку, виконувати усі необхідні агротехнічні заходи (обробіток грунту, догляд за насадженнями, боротьба з бур'янами, шкідниками і хворобами рослин тощо).

Що ж до вирощування овочів у міжряддях плодових дерев, то це не залежить від того, яку обрав садівник систему агротехніки на своїй ділянці. У міжряддях можна вирощувати овочі або посіяти траву, але обов'язковим заходом є боротьба з бур'янами. Якщо ж між членом садівничого товариства і його головою виникла суперечка щодо застосування агротехнічних правил чи непродуктивного використання дачної землі, то це питання має розглядатися на правлінні або загальних зборах садівничого колективу. Коли член товариства не прислухається до колективної думки, він тим самим порушує Статут товариства і за такі дії може бути позбавлений права залишатися членом цього колективу.

І. М. Миронець,
юрист

Читачі радять, пропонують, запитують

Низький уклін за доброту

Висловлюю щиру вдячність редакції за те, що надрукувала моє звернення до читачів з проханням надіслати лікарську траву золототисячник. Не пройшло й місяця, як я отримала бандеролі та листи з цінними рекомендаціями щодо лікування моєї хвороби нетрадиційними методами.

Низький уклін за доброту, турботу й чуйність Канчубею В. П., Струк В. К., Годун Л. О., Луценко Г. В., Чорноті М. К., Білостоцькій О. Г., Смислову Є. І., Химину С. В., Сурею С. М.

Якби була така злагода, взаємодопомога і душевність у керівництві нашої молодої держави, то нам усім жилося б набагато краще.

Г. Скнар,
Черкаська обл.

Дякуємо

Нам дуже подобається журнал «ДСГ», він наш помічник в усьому. Вирішили звернутися до редакції з проханням висловити подяку садівнику-аматору Лопатіну Івану Михайловичу з Вінницької області за його неоціненну працю, справедливість і чесність. Ця людина вкладає душу в свої саджанці, сумлінно відправляє їх замовникам, збагачуючи сади України цінними, красивими, рідкісними деревами і кущами.

І. Вахняк із Львова,
Г. Лопатюк з Івано-Франківська,
М. Чкалун та ін.

●

Складаємо найщирішу подяку Віктору Васильовичу Гудзенку з м. Балти Одеської області за його корисні поради на сторінках вашого журналу і в особистих листах, а також за високоякісний матеріал, надісланий нам.

Г. О. Ахтирко, Е. І. Фіщук,
Т. В. Прошкіна,
Одеська обл., м. Ізмаїл,
вул. Баженова, 64

Журнал «Дім, сад, город» передплачую з 1991 року і завжди з нетерпінням чекаю кожного нового номера. Із сторінок «ДСГ» довідалася про нові сорти найрізноманітніших рослин, про які раніше нічого не знала.

Дякуючи журналу, я познайомилася з багатьма цікавими людьми, зокрема з Олександром Федоровичем Дейцевим із Кременчука. Тривалий час я намагалася роздобути жимолость камчатську, однак мені це не вдалося, а Олександр Федорович надіслав мені саджанці з чудовою кореневою системою.

Тепер вірю, що такі люди, як Олександр Федорович, не заплямують людську гідність і будуть чесними колегами у спілкуванні між людьми, котрі господарюють сьогодні на землі. Тому дуже прошу редакцію, будь ласка, передайте йому мою подяку на сторінках вашого журналу. А ще хочу з вдячністю згадати й Петра Миколайовича Филипчука із Тернопільщини за його чуйне серце. Про таких господарів, як Олександр Федорович та Петро Миколайович, повинні знати всі, хто захоче до них звернутися із подібним проханням. Ці люди не підведуть.

Ніна Іванівна Пуенко,
258420, Черкаська обл.,
Смілянський р-н, с. Залевки

Нагородіть грамотою

До минулого року я не мав достиглих помідорів на своєму городі, бо усі вони гинули просто на пні. І ось читаю у «ДСГ» оголошення Миколи Володимировича Колісниченка про те, що він може усім, кому потрібно, надіслати насіння помідорів, які сам вирощує. Причому безкоштовно.

Я пенсіонер, ветеран праці, написав Миколі Володимировичу. Минуло небагато часу і я одержав від нього насіння аж трьох сортів. Посіяв кожний сорт окремо. І що ви думаєте: усе насіння зійшло, рослини добре розвивались і дали непоганий урожай. Отже, того року ми не тільки досхочу їли свіжі помідори, а й чимало законсервували на зиму. І все це завдяки Миколі Володимировичу, який належить до тієї когорти порядних людей, що дбають не тільки за себе, а й за інших.

І за те надіслав Миколі Володимировичу, як премію, сто тисяч карбованців. Живе він на Полтавщині, в селі Сорочинцях Миргородського району. І хотів би просити, якщо є така можливість, будь ласка, від імені редакції вручіть Миколі Володимировичу Колісниченку Грамоту.

В. М. Лихваренко,
256230, Київська обл.,
смт Баришівка, а/с 42

Від редакції: Редакція не має змоги нагороджувати чимось читачів журналу. Але, гадаємо, що публікація цього листа в журналі саме й буде моральною відзнакою шановного М. В. Колісниченка.

Вірю в людську доброту

Торік із дворічним сином повернулася з далеких країв у рідну Вкраїну. І не просто приїхала, а втекла, наче після пожежі. Все надбане довелося залишити, бо не мала найменшої змоги взяти з собою найнеобхідніші домашні речі, які зараз так потрібні.

Мій колишній «коханий» обманув мене, вщент обібравши. Добре, що я маю ще бабусю та дідуся, котрим далеко за сімдесят. А в мене є мама — інвалід другої групи. Звичайно, всі разом обробляємо город, вирощуємо на своїй землі все, що росте. На жаль, немає у нас саду, яблуні й груші вже всихають, але хочеться вирощувати суниці, смородину чи малину. Та гарних сортів цих ягід тут роздобути не можемо. Мама (вона передплачує ваш журнал) порадила написати до Вас.

Знаємо, що за оголошення потрібно платити, але в нас поки що грошей обмаль, тому я зважилася звернутися до «Дому, саду, городу» з цим листом.

Я маю багато насіння рисової кукурудзи, бульб топінамбуру, насіння різних сортів помідорів та ніжинських огірків, капусти, лікарських рослин, квітів. Ми з синочком віримо, що в Україні є добрі люди, які захочуть написати нам і поділитися своїм насінням чи саджанцями, а ми зможемо надіслати своє.

Я завжди вірила в людську доброту й там, далеко від своєї землі, саме ця віра тримала мене на світі й допомогала жити. А як трішки підросте мій синочок, і ми з часом станемо жити краще (я в це також вірю), тоді обов'язково оплатимо оголошення, що подаємо у цьому листі.

Будь ласка, надрукуйте нашого листа.

З повагою
Оксана Макарова,
251396, Чернігівська обл.,
Варвинський р-н., с. Богдани.

●

Шановні читачі!

Якщо ви бажаєте розмістити оголошення на сторінках нашого журналу, вам належить переказати на розрахунковий рахунок № 3461387 «Ініціатива» в Печерському відділенні Укрсоцбанку м. Києва МФО 322090 за кожне слово, враховуючи адресу і прізвище, по 10.000 крб. Квитанції переказів і текст оголошення надсилайте до редакції.

Інформаційна служба «ДСГ»

Дім сад город 1995 2

Щомісячний виробничо-практичний журнал

Засновник — редакція журналу

Зареєстрований Держкомпреси України, серія КВ, № 809

Видається з 1989 р.

Щедра грядка

Брюссельська капуста

Брюссельська капуста — найбільш поживна серед усіх видів капусти, вона набагато смачніша від білоголової. Її невеличкі головки містять 6,25% білка і до 120 мг% аскорбінової кислоти — вітаміну С на 100 г сирої маси. Це справжня скарбниця мінеральних солей: калію, натрію, кальцію, магнію, заліза, марганцю та інших макро- і мікроелементів. Вітаміни й мінеральні солі сприяють нормальному обміну речовин в організмі, лікарі рекомендують її вживати людям із захворюваннями серцево-судинної системи. Саме тому брюссельська капуста дуже популярна в багатьох країнах світу, а у Великобританії без неї не обходиться різдв'яний обід.

На наших городах з різних видів капуст найбільш поширена білоголова. Майже цілий рік використовуємо її для приготування різних страв, а також споживаємо у свіжому й переробленому вигляді. Брюссельська капуста не користується таким попитом у городників, її не часто зустрінеш на прилавках магазинів та ринків. Таке ставлення зумовлене недостатньою обізнаністю населення щодо агротехніки вирощування цієї культури, нестачею посівного матеріалу, обмеженим вибором сортів. Я хочу, щоб моя стаття допомогла багатьом городникам полюбити цей цінний овоч.

Біологічні особливості культури

Брюссельська капуста — дворічна рослина. У перший рік утворює стебло з невеличкими головочками, а на другий рік цвіте і дає насіння. Воно дрібне — в 1 г 300—350 штук. Схожість зберігає до 4—5 років.

Стебло може сягати висоти від 40 см до 1 м. На ньому рідко розміщуються на довгих черешках листки, у пазухах яких утворюються короткі пагони, а на верхівках зав'язуються дрібні головки діаметром 2—5 см.

Ця овочева культура холодостійка — насіння проростає при температурі плюс 5—6°. Оптимальна температура для росту і розвитку рослин — 18—20°С. Капуста вибаглива до вологи. Якщо її не вистачає, рослини можуть скидати листя і припиняти ріст.

Технологія вирощування

Ділянку для вирощування капусти вибираю добре освітлену, захищену від вітрів. Найкращі попередники для неї — огірки, овочевий горох, цибуля, картопля. Рослини добре ростуть і розвиваються лише на родючих та достатньо удобрених грунтах, тому пізно восени на грядку вношу перегній з розрахунку 50 кг на 10 м^2 і мінеральні добрива (на 10 м^2): 0,15 кг аміачної селітри, по 0,20—0,30 кг суперфосфату та калійної солі. Брюссельська капуста, як і всі види капусти, не терпить закислених грунтів, тому в разі необхідності додатково вносять вапно або крейду з розрахунку 300—700 г на 1 м^2 (норма внесення залежить від кислотності грунту).

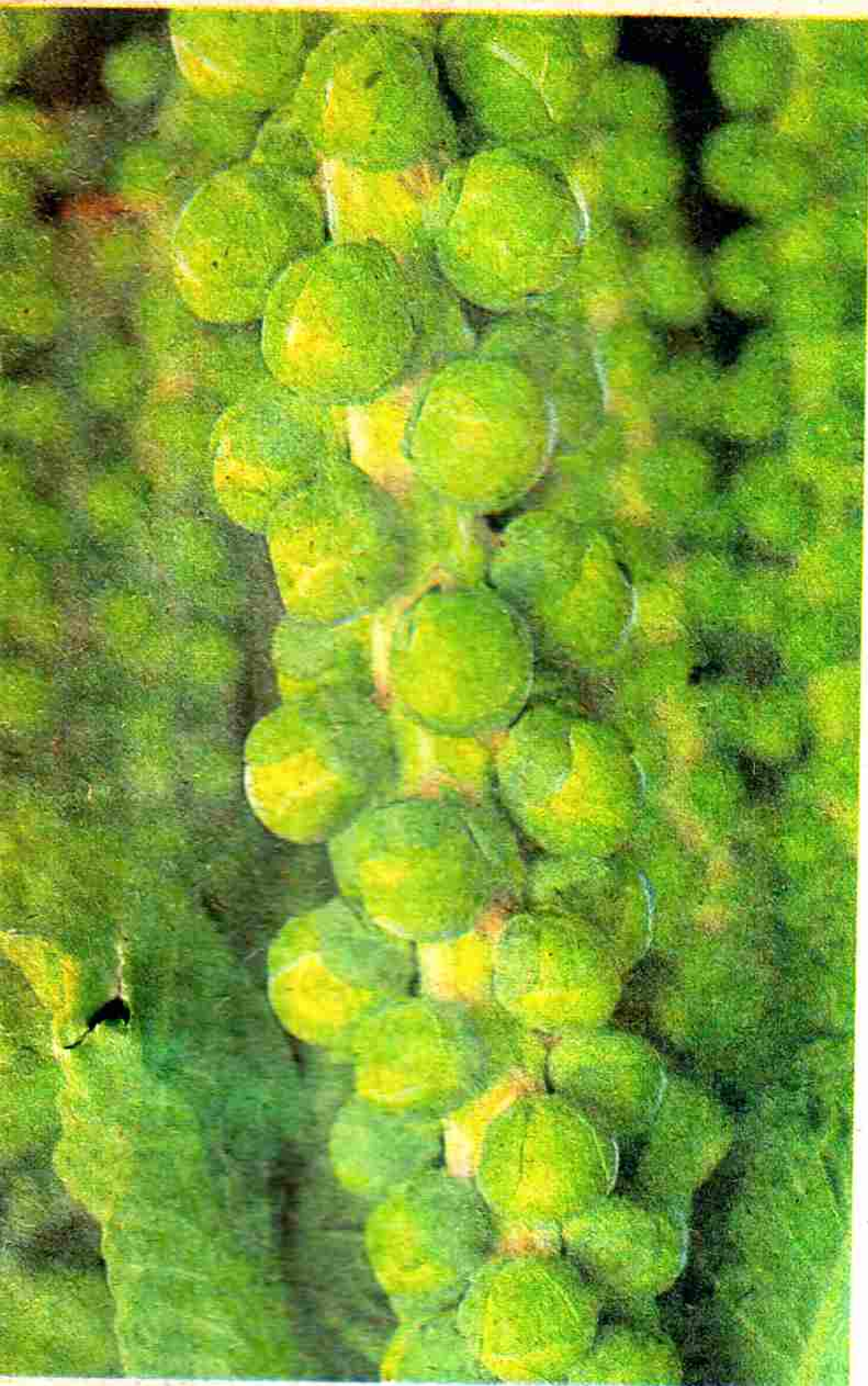
Навесні грунт на ділянці ретельно розпушую, до висаджування розсади підтримую його у чистому від бур'янів стані. Оскільки ця культура має довгий вегетаційний період, вирощую її розсадою. Найбільш поширений середньопізній сорт — Геркулес 1342. Його вегетаційний період становить 140—150 днів, висота стебла 50—90 см, за сезон утворюється близько тридцяти головочок.

Відповідно до вегетаційного періоду сорту та строків одержання продукції необхідно розрахувати початок вирощування розсади. Наприклад, коли ми плануємо споживання брюссельської капусти на кінець вересня, то до вирощування розсади потрібно приступати наприкінці квітня (від 30 вересня відраховуємо 150 днів — вегетаційний період). Якщо ж планується споживати капусту в липні, то насіння слід висівати в лютому. Відповідно обираємо і спосіб вирощування розсади. У першому випадку використовую спеціальні розсадники. З осені грунт у розсаднику перекопую і вношу органічні добрива (перегній). На власному досвіді переконався, що під розсаду капусти недоцільно вносити свіжий гній, бо це призводить до переростання рослин. Така розсада погано переносить пересаджування, а дорослі рослини пізно вступають у плодоношення. Навесні грунт ретельно розпушую і вирівнюю поверхню.

Перед сівбою насіння сортую, відбираючи щупле і недорозвинене. Калібрую у 3%-ному розчині кухонної солі (30 г на 1 л води), після чого добре промиваю чистою проточною водою. Щоб зменшити ураженість рослин хворобами, насіння замочую протягом 20 хв у 1—2%-ному розчині марганцевокислого калію або в 0,01%-ному розчині стимулятора росту — гумату натрію.

Висіваю в розсадник у другій-третій декаді квітня. Сію в борозенки на глибину 2 см, ширина міжрядь 15 см. Орієнтовна норма висіву насіння на 1 м^2 площі 1,5—2 г. Якщо стоїть суха погода, посіви поливаю. Сходи з'являються дружно і не витягуються, оскільки гумат натрію ефективно впливає на ріст і розвиток розсади. Рослини ростуть рівномірно і мають інтенсивно зелене забарвлення, що в майбутньому позитивно позначається на загальній урожайності.

Догляд за розсадою полягає у своєчасних розпушуваннях міжрядь, знищенні бур'янів, проріджենні сходів, якщо вони загущені. Слід зауважити, що технологія вирощування розсади повинна бути спрямована на одержання здорових рослин, які мають добре розвинуту кореневу систему, адже брюссельська капуста може мати висоту 1 м і більше. Якщо рослини слабкі і погано розвиваються, що буває за несприятливих погодних умов, підживлюю їх мінеральними добривами у поєднанні з органічними. Розчин мінеральних добрив готую так: на 10 л води додаю 20 г аміачної селітри, 40 г суперфосфату, 10 г сульфату калію. Через тиждень поливаю гноївкою, розведеною у співвідношенні 1:10. Після кожного під-

живлення поливаю чистою водою. Не слід допускати перезволоження грунту, бо це може стати причиною захворювання на чорну ніжку. Уражені рослини в'януть і падають, а на стеблах утворюються чорні перетяжки. Розсада випадає цілими ділянками. Якщо виявлено перші вогнища захворювання, необхідно припинити поливи, частіше розпушувати міжряддя, а грунт обпудрити деревним попелом. На постійне місце розсаду висаджую у віці 35—40 днів.

Для одержання продукції брюссельської капусти в літній період розсаду починаю вирощувати у лютому. Для цього використовую парник на біологічному обігріві. Товщина шару біопалива — 70 см. Грунтосуміш готую з двох частин городньої землі та однієї частини перегною. Засипаю грунтосуміш у парник шаром 15 см, коли біопаливо почне добре горіти і виділяти тепло. Через 2 дні приступаю до сівби. Вирощую розсаду за технологією для ранньої капусти. Щоб мати надранню продукцію, частину рослин у віці 15 днів пікірую в торфоперегнійні горщечки. Вік розсади становить 60 днів.

Висаджую рослини на грядки за схемою 70×40 см. Під час садіння заглиблюю до першого справжнього листка і добре поливаю. Подальший догляд такий самий, як і за білоголовою капустою. Якщо грунт легкого механічного складу, рослини необхідно декілька разів підгорнути, щоб вони не падали.

Головки збираю вибірково, коли достигнуть. Вони повинні бути твердими і мати розмір не менше волоського горіха. За два тижні до завершення сезону вирощування прищипую верхівковий пагін, це сприяє достиганню врожаю. Зібрані головочки можна зберігати у поліетиленових пакетах в холодильнику протягом двох—трьох місяців. Викопані з корінням рослини тримаю прикопаними у підвалі. При такому способі зберігання відбувається перерозподіл поживних речовин на користь продуктивних органів, що сприяє наростанню маси головочок.

Посадивши на своїй присадибній ділянці брюссельську капусту, матимете змогу готувати не тільки смачні, але й висококалорійні страви у своєму повсякденному меню.

Брюссельську капусту споживають свіжою (у салатах), тушкованою, відвареною, засмаженою і запеченою з іншими овочами.

Салат. Головочки миють і дрібно нарізують. Додають нарізану цибулю, зелень петрушки й кропу. Усе перемішують і заправляють майонезом. До салату можна додавати терту моркву, зелений горошок, свіжі помідори та огірки.

Капуста тушкована з овочами. Головочки складають у посуд, додають нарізану цибулю, солодкий перець, помідори, натерту моркву. Суміш тушкують у невеликій кількості води. За 10—15 хв до готовності додають зелень кропу, олію або вершкове масло, сіль і спеції.

Капуста смажена. Головочки відварюють у підсоленій воді. Після цього відкидають на друшляк, кладуть на гарячу сковороду з олією і підсмажують з усіх боків разом з нарізаною цибулею. Страву викладають на тарілку і подають до столу.

В. П. Карпенко

ОВОЧІ ІЗ ЗАКРИТОГО ГРУНТУ

У літньо-осінній період вирощують основну кількість овочевої продукції, а в зимововесняний її набагато менше. Якщо у липні-вересні надходить близько 58% загальної кількості свіжих овочів, то у квітні-травні лише 4,8%. Найменш тривалий період споживання у свіжому вигляді таких овочів, як помідори, огірки, перець солодкий тощо. Це стосується і зеленних культур. Отже, у надходженні свіжих овочів простежується сезонність. Щоб забезпечити конвеєрне виробництво свіжої, високовітамінної продукції, особливо у несезонний період, потрібно вирощувати її в теплицях і парниках.

В умовах України у спорудах закритого грунту можна вирощувати огірки, кабачки, дині, кавуни, помідори, перець солодкий, баклажани, ранню й цвітну капусту, редиску, салат, капусту пекінську, кріп, шпинат, зелень цибулі, петрушку, селеру, буряки столові, щавель, а також ревінь. Їх вирощують у зимових (засклених) та плівкових теплицях з різними видами обігріву, в парниках і утепленому грунті.

Найбільш удосконаленим видом закритого грунту є зимові теплиці. Вони розраховані на підтримання внутрішньої температури 25—28°С у найхолодніший період року. У таких теплицях можна вирощувати всі зазначені культури, починаючи з січня. Економічно вигідно в них з січня вирощувати огірки й помідори через розсаду, одержану з електродосвічуванням. Міжряддя їх ущільнюють капустою пекінською, насіння якої висівають за 2—3 дні до висаджування розсади основної культури або одночасно з нею. Товарна продукція зелені капусти пекінської надходить через 30—35 днів.

Як ущільнювач огірків і помідорів та інших культур, які виро-

щують з широкими міжряддями, використовують і салат головчастий. Його 25—30-денну розсаду висаджують на відстані 10—12 см від рядка основної культури за схемою 20×10—15 см. Товарна продукція салату надходить через 35—40 днів після висаджування розсади. Температура повітря для ущільнювачів така ж, як і для основної культури. По краях коридорів можна розмістити цибулю для вигонки на перо, а в стелажних теплицях під стелажами здійснювати вигонку цибулі, зелені петрушки, селери, столового буряка, щавлю, ревеню. У зимових теплицях вирощують розсаду огірків, помідорів, солодкого перцю, баклажанів, дині, кавуна, кабачків для плівкових теплиць та сіянці ранньої й цвітної капусти. При цьому слід зазначити, що розсаду після 15 січня досвічувати не потрібно.

Якщо влаштувати підземний і повітряний обігрів, плівкові теплиці можна експлуатувати з середини лютого. Вкривають їх поліетиленовою плівкою за 10—20 днів до висаджування розсади, а бокові стіни ще обтягують подвійним полотном плівки. Насіння холодостійких культур висівають, коли грунт у теплиці прогріється до 5—7°C, а розсаду теплолюбних культур висаджують, коли він на глибині 10—15 см матиме температуру 15—17°C. У таких теплицях вирощують й розсаду для наступного культивування у спорудах закритого грунту та капусти ранньостиглих сортів, цвітної, кольрабі — для відкритого грунту.

Вирощуючи редиску в теплиці, потрібно основну увагу звертати на густоту рослин. Вона повинна становити 250—300 шт/м^2. При загущеності рослини витягуються і гірше зав'язуються коренеплоди. Кращі сорти — Рання червона, Гіочел, Теплична грибівська. Під час вирощування зеленних культур і редиски в чистому посіві температуру повітря до з'явлення сходів підтримують у межах 18—20°C, а пізніше, щоб сіянці не витягувалися, її знижують на 5—6 днів до 6—10°C. У подальшому температуру повітря підтримують вдень на рівні 16—18°C, вночі — 12—14°C.

Плівкові теплиці, обладнані повітряним (пічним, калориферним) обігрівом, починають експлуатувати лише з середини березня, завчасно вкривши їх поліетиленовою плівкою. З таким обігрівом можна вирощувати всі зазначені культури й розсаду овочевих культур для відкритого грунту. До висаджування розсади основної культури в них можна одержати ще й урожай зелені петрушки, капусти пекінської, салату, шпинату, щавлю, цибулі. Коли вирощують редиску, густоту рослин доводять до 400—500 шт/м^2.

Щоб одержати рано навесні товарну зелень петрушки, насіння висівають у плівкову теплицю (без покриття) після збирання огірків — у другій половині липня. До осені рослини утворюють розетку з 6—10 листків і коренеплід діаметром до 1 см. Перед замерзанням грунту листки зрізують на висоті 2—3 см від поверхні грунту. Коренеплоди в рядках мульчують перегноєм, торфом, листям тощо, і вони зимують у грунті. В кінці лютого — на початку березня теплиці вкривають поліетиленовою плівкою й підключають обігрів. Через 25—30 днів коренеплоди відростають, і їх разом із зеленню збирають як пучкову продукцію.

Насіння шпинату висівають у вересні. В цей період можна висаджувати кореневища щавлю, різних видів цибулі-батуну, шніту, слизуну. Цибулю-вибірку (можна й більшу та сіянку) висаджують мостовим способом, тобто одна біля одної, за 2—3 тижні до замерзання грунту. Це частіше припадає на листопад (у північних районах раніше, а в південних пізніше). Зверху цибулини присипають торфом, компостованою тирсою або грунтом на 4—5 см. Продукція готова до споживання через 20—40 днів. Після збирання врожаю зелені висаджують розсаду основних культур.

У плівкових теплицях на сонячному обігріві холодостійкі культури можна вирощувати з 1—5, а теплолюбні — з 15—20 квітня залежно від зони. З метою створення кращого температурного режиму для рослин в разі весняного похолодання грядки додатково вкривають поліетиленовою плівкою (тунельні покриття). Особливості вирощування овочевих культур такі самі, як у теплицях, обладнаних обігрівом.

Досить вигідно вирощувати овочеві культури в парниках. Для їхнього обігріву переважно використовують біопаливо: кінський гній (найкраще) та гній інших тварин, крім свиней, побутове сміття, бур'яни, неперепріле листя дерев. Парники можна споруджувати й з електрообігрівом. Якщо їх правильно експлуатувати, в парниках також можна вирощувати всі вищезгадані культури та розсаду в такі самі строки, що й у теплицях. У холодних парниках можна здійснювати вигонку цибулі, петрушки, селери, щавлю, ревеню. Продукція надходить на 10—20 днів швидше, ніж з відкритого грунту.

Городники-аматори можуть вирощувати ранні овочі в утепленому грунті під малогабаритним каркасним та безкаркасним плівковим покриттям. Його, як правило, влаштовують на південних схилах, захищених від панівних вітрів будівлями та різними насадженнями. Для малогабаритного каркасного плівкового покриття найвигідніше каркас робити з дуг (з ліщини, лози, дроту тощо) заввишки 40—60 см, завширшки біля основи 90—100 см, довільної довжини. На багаторічних культурах його встановлюють на початку розмерзання грунту, а на грядках — після сівби чи висаджування розсади. Після встановлення оптимальної температури для рослин і закінчення весняних приморозків плівкове покриття знімають. Переносним каркасним плівковим покриттям протягом весняного періоду можна вкривати дві-три культури, переносячи його з однієї площі на іншу.

Безкаркасні покриття створюють так: плівку розстеляють на поверхні грядок відразу після сівби. Краї її між грядками добре присипають землею, щоб не зірвав вітер. Як тільки рослини, що зійшли, починають торкатися плівки, її знімають. Для створення кращого теплового ефекту за 30—35 см від країв плівки на грядці перед покриттям доцільно нагорнути грунт у валок висотою 10—15 см, а за ним плівку добре натягнути й присипати землею. Під таким покриттям сходи можуть знаходитися на 15—20 днів довше.

Вирощування овочевих культур під малогабаритним каркасним і безкаркасним плівковим покриттям дає змогу одержати продукцію на 10—15 днів раніше, ніж з відкритого грунту.

О. Ю. Барабаш,
зав. кафедрою овочівництва
Національного аграрного
університету, доктор
сільськогосподарських
наук, професор, академік УААН

Хрещатик

Аміко

НОВІ ПЕРСПЕКТИВНІ СОРТИ І ГІБРИДИ ТОМАТІВ

Складний гібрид 745 — ранній, достигає за 103—105 днів. Кущ детермінантний, компактний. Перша китиця розташована над 5—6 листком. Плоди великі, округлі, гладенькі, рівномірно забарвлені, з плодоніжкою без колінця, середня маса плода 120—140 г. Смакові якості високі. Врожайність 750 ц/га. Рекомендований для вживання у свіжому вигляді.

Хрещатик — ранній, достигає за 105—107 днів. Кущ детермінантний, добре розвинутий, рясно облистнений. Перша китиця розташована над 5—6 листком. Плоди плоскоокруглі, великі, рівномірно забарвлені, середня маса плода 110—120 г. Смакові якості добрі. Врожайність 720—760 ц/га. Рекомендований для вживання у свіжому вигляді.

Гібрид 347 (Веселка×Празнічний) — ранній, достигає за 98—100 днів. Кущ детермінантний, компактний, заввишки 45—52 см. Перша китиця розташована над 5—6 листком. Плоди кулеподібні, гладенькі, маса плода 90—110 г. Смакові якості добрі. Всі плоди достигають одночасно. Врожайність 620—700 ц/га. Рекомендований для споживання у свіжому вигляді та одержання раннього врожаю.

Гібрид № 406 (Боян×Кечкеметі 886). Ранній, достигає за 102—105 днів. Кущ невеликий, компактний, заввишки 42—47 см. Перша китиця розташована над 5—6 листком. Плоди сливоподібні, привабливі на вигляд, з добрими смаковими якостями, середня маса плода 75—80 г. Міцні, транспортабельні. Врожайність 720 ц/га. Гібрид рекомендований для консервування.

Гібрид 469 (Шльогер×Котигорошко). Ранній, достигає за 98—99 днів. Кущ детермінантний, компактний, заввишки 43—47 см. Перша китиця розташована над 5—6 листком. Плоди поодинокі, рівномірно забарвлені, з суцільною плодоніжкою, середня маса плода 80—90 г. Смакові якості добрі. Врожайність 650—700 ц/га. Призначений для вживання у свіжому вигляді.

Гібрид 428 (Єрмак×0,425) — ультраскоростигла форма. Достигає за 88—95 днів. Кущ штамбовий, заввишки 25—30 см. Перша китиця розташована над 5 листком. Середня маса плода 70—75 г. Смакові якості добрі. Достигає одночасно. Врожайність 570—650 ц/га. Рекомендується для споживання у свіжому вигляді.

Новий сорт Аміко — середньоранній. Достигає за 107—110 днів. Кущ компактний, заввишки 45—57 см. Перша китиця розташована над 5—7 листком. Плоди видовжені, сливкоподібні, крупні, з міцною шкіркою, маса 80—90 г. М'якуш привабливий. Смакові якості високі. Лежкий, транспортабельний, високотехнологічний. Рекомендується для консервування цілих плодів. Врожайність 750—820 ц/га.

В. А. Кравченко

Служба взаємодопомоги

Де роблять аналізи грунту

Прошу повідомити, де можна зробити аналіз грунту на вміст у ньому макро- та мікроелементів.

Г. М. Шарунович,
смт Турійськ
Волинської обл.

Лабораторії для визначення макро- і мікроелементів у грунті є в усіх науково-дослідних інститутах, обласних сільськогосподарських дослідних станціях, обласних станціях хімізації, в сільськогосподарських вузах з агрономічного профілю.

Скільки вносити біогумусу

Розкажіть, будь ласка, на сторінках «ДСГ», скільки вносити біогумусу на один квадратний метр площі городу.

Г. М. Шарунович,
смт Турійськ
Волинської обл.

Норма внесення біогумусу — 2—4 кг на один квадратний метр площі. Найчастіше його вносять під такі культури, як огірки, кабачки, патисони, помідори, перець солодкий і гострий, баклажани, капусту цвітну, цибулю, часник.

Як позбутися кротів

Порадьте, як позбутися кротів. Поки їх було менше, якось мирилися з цим, а зараз вони перерили всю садово-городню ділянку.

К. Ю. Сербинська,
Івано-Франківська обл.,
м. Калуш

Кроти — досить цінні й корисні тварини. Вони знищують вовчків, гусениць різних шкідників (мух, метеликів, хрущів, мокриць, цвіркунів) й інших комах, які живуть у грунті. Рослин кроти не їдять. Вони лише підривають корені та нагортають землю на рослини, що призводить до їхньої загибелі. Кроти також не їдять отруйних принад, тому знищувати їх таким способом недоцільно.

Щоб вони не рили грунту на городі, їхні нори заливають водою. Поширеним способом боротьби з ними є закладання в нори (якнайглибше) квачів з ганчірок, просочених чи пересипаних речовинами з сильним, різким запахом (гас, нафта, нафталін, гексахлоран, карбід, залишки солоної риби тощо). Для відлякування кротів можна в нори закопувати по шийку пляшки з молока, горловиною до пануючих вітрів. Коли сильний потік повітря потрапляє в пляшку, створюється свист, який відлякує кротів.

Шкірки кротів досить цінні, тому найвигідніше їх виловлювати (встановлювати в норах пастки, викидати в період риття ними грунту тощо).

О. Ю. Барабаш

СКЛАДОВІ ВРОЖАЙНОСТІ КАРТОПЛІ

На присадибних ділянках городники, щоб забезпечити себе картоплею, відводять під неї значні площі і вирощують її монокультурою, тобто рік у рік на одному й тому ж місці. Це призводить до поширення хвороб і шкідників, різкого зниження врожайності.

Як уникнути цього і сповна використати потенціальні можливості культури, здатної давати високі врожаї на всіх грунтах, за винятком перезволожених, засолених та чистих пісків?

Насамперед необхідно усвідомити, що картопля — складна для вирощування культура. Завдяки унікальним харчовим якостям вона стала об'єктом номер один для різноманітних рослинних паразитів. Відомий усім колорадський жук — далеко не головний ворог картоплі, ще небезпечніші невидимі вороги — грибки, бактерії, віруси, які паразитують у рослинах. Кожне захворювання картоплі полегшує її ураження іншими хворобами, як наслідок — крива врожайності стрімко повзе вниз, картопля вироджується, незважаючи на сівозміну та високі дози добрив. Селекціонерам доводиться виводити нові й нові сорти. На це витрачається 8—12 років копіткої праці, живе ж створений сорт у середньому 20—25 років, і тільки деякі з них, найвдаліші, існують кілька десятиліть.

Врожайність картоплі залежить від багатьох факторів, але умовно можна виділити, так би мовити, три «кити», на яких вона базується: якість насіння; сорти; агротехніка.

Сьогодні ми поговоримо про якість насіння. Високі й сталі врожаї можна мати тільки із здорового садивного матеріалу. У спеціалізованих наукових установах і господарствах одержують супер-еліту та еліту, яку потім розмножують. Оскільки з кожним репродукуванням процент хворих бульб неухильно зростає, найкращим є насіння високих репродукцій — класу еліта або перша репродукція еліти. Вважається, що на Поліссі, особливо в західних регіонах і в гірській зоні Карпат, картопля істотно не знижує своєї продуктивності до п'ятої-шостої репродукції, а в менш сприятливих умовах України — в Лісостепу й особливо в Степу — врожайність знижується вже на третій-четвертий роки вирощування, після чого необхідно оновити сорти. Проте, якщо підтримувати насіннєві бульби в оздоровленому стані, кожен городник може подвоїти строки сортооновлення. Звернувшись до установ, що займаються селекцією або насінництвом картоплі (див. адреси в «ДСГ» № 4 і № 8 за 1994 рік), можна придбати садивний матеріал сучасних врожайних сортів. Реалізацію картоплі вони звичайно починають восени з другої половини жовтня, а навесні з початку березня. Щоб зняти пікове навантаження, поштові замовлення краще робити заздалегідь; корисно разом із замовленням вислати підписану тару, адже насіннєві господарства орієнтовані на оптові поставки.

Детально розповім про те, як я підтримую насіннєві бульби в оздоровленому стані.

Миття насіннєвих бульб. Усі бульби ретельно, із щіткою, відмиваю від залишків землі. Побутує думка, що мита картопля погано зберігається, але це не так (до речі, в деяких країнах Заходу перед закладанням на зберігання миють усю картоплю). Доведено, що інфікованість митих бульб спорангіями раку знижується до 0,05%, цистами нематод — до 0,7%. Саме випадковий садивний матеріал — основна причина появи таких карантинних хвороб картоплі, внести ж у грунт інфекцію набагато легше, ніж позбутися її.

Візуальне обстеження. Миті бульби ретельно переглядаю і розподіляю на три групи: продовольча картопля, садивний матеріал для продовольчої картоплі і для вирощування насіння. До першої групи відбираю бульби з механічними пошкодженнями, а також зіпсовані гризунами, з ознаками захворювань: чорної ніжки (у столонній частині бульби м'якуш перетворюється на слизисту масу з неприємним запахом); кільцевої гнилизни (рожеві й коричневі плями і тріщини, під шкіркою — округлі плями кремового або жовтого кольору); ризоктоніозу (чорні тверді коростинки, які не змиваються водою); фітофторозу (тверді бурувато-сірі вдавлені плями); парші (виразки неправильної форми з пробковим шаром коричневого кольору); стеблової нематоди (столонна частина має свинцево-сірі, вдавлені плями, під якими розм'якшений світло-коричневий м'якуш). До другої групи відкладаю бульби без істотних ушкоджень паршею, ризоктоніозом, а також нетипової форми. Найкращі бульби утворюють третю групу, з якою проводжу наступні операції.

Добір повновагих бульб. Під впливом паразитарних хвороб не тільки втрачається урожай, а й погіршується його якість. Хворі рослини утворюють бульби з меншим вмістом крохмалю, що проявляється у зниженні питомої маси. Отже, добір повновагих картоплин допоможе відбракувати уражені прихованими хворобами. З цією метою у відро наливаю приблизно 4 л теплої води і розчиняю 1 кг кухонної солі. В розчин обережно всипаю 1—2 кг бульб певного сорту і доливаю воду, поки частина їх потоне. Ті, що плавають, відкладаю для вирощування продовольчої картоплі, а ті, що потонули, придатні на насіння. Після цього ретельно промиваю бульби водою від залишків солі. На етикетках, прикріплених до кожного сорту, вказую всю необхідну інформацію.

Озеленіння. Миті бульби розкладаю тонким шаром на світлі на 10—15 днів. Робити це потрібно прохолодними осінніми днями, а не в спеку. Під час озеленіння грубішає шкірка — «броня» проти хвороб картоплі; утворений хлорофіл і рослинні алкалоїди на 1,5 — 2 місяці подовжують стадію спокою бульб, пригнічують розвиток хвороб, захищають від гризунів. Звичайно, вживати позеленілі бульби в їжу не можна. Оскільки на зелених бульбах добре виявляються приховані форми деяких грибкових та бактеріальних хвороб у вигляді плям, перед закладанням на зберігання таку картоплю додатково вибраковую.

Зберігання. Якщо картоплю на насіння погано зберігають, вона майже наполовину втрачає продуктивність. Бульба — живий організм, який споживає кисень повітря, витрачає власні поживні речовини, виділяє водяну пару та вуглекислоту. Чим вища температура зберігання, тим інтенсивніше дихання, більші втрати поживних речовин і тим сприятливіші умови для розвитку хвороб. Особливо погіршує якість насіння передчасне пророщення бульб внаслідок виходу із стану спокою. Оптимальні умови зберігання — плюс 2—4°С, причому для сортів з коротким періодом спокою (Адретта, Невська, Ласунок) кращі нижчі (1,5—2,5°С), а для сортів з довгим періодом спокою (Зарево, Ікар, Горлиця, Ракурс) — вищі (3—5°С) температури. Зазначеного теплового режиму особливо важливо дотримуватися в другій половині зберігання. Нижчі температури спочатку ослаблюють бульби, а довгострокове зберігання при мінус 1,7°С призводить до їхнього вимерзання. Втім, тимчасове (до 5 діб при мінус 1°С, до 12 год при мінус 5°С) охолодження для насіннєвих бульб нешкідливе. Надто сухе повітря у сховищі знижує тургор бульб, вони в'януть. Оптимальна вологість повітря — 90—95%, але краплі вологи на стелі небажані.

Насіннєві бульби зберігаю у чотирьох

тарних ящиках з-під помідорів (по 30—35 кг), які заздалегідь дезинфікую; цього достатньо, щоб засадити сотку городу. Слід оберігати бульби від ударів, особливо це небезпечно для охолодженої картоплі у сховищі: падіння навіть з висоти 30—40 см впливає на продуктивність бульб.

Пророщування. Прискорення розвитку картоплі на початковому етапі сприяє збільшенню врожайності, а коли вирощуємо її на насіння, підвищує стійкість рослин до хвороб. Не менш важлива мета пророщування — виявлення хворих бульб. Винесені із сховища ящики з насінням витримую 2—3 дні при 18—22°С, щоб «розбудити» вічка. У цей час корисно обприскати бульби одним із стимуляторів росту: потейтином, фарбізолом, кампозаном або гетероауксином (0,05 г/л), гіберелліном (0,05 г/л), янтарною кислотою (0,02 г/л). Бульби з накільченими вічками переношу у світле, прохолодне місце (балкон, тепличка, веранда) з температурами 10—16°С вдень і 5—10°С вночі. Підвищення температури до 20°С і вище призводить до непродуктивних втрат бульбами запасних поживних речовин і вологи на дихання та розвитку тільки паростків верхівки.

Раз на тиждень переставляю ящики — світло гальмує видовження паростків, робить їх короткими й міцними. Одночасно з початком пророщування раз на тиждень роблю профілактичне обприскування свіжоприготовленим розчином мікроелементів: 1 г мідного купоросу, 2 г марганцівки, 5 г борної кислоти на 5 л води; корисно у розчин додати сульфати цинку (2 г) і магнію (5 г). Така обробка підвищує стійкість насіння до грибкових і бактеріальних хвороб. Щоб збагатити бульби поживними речовинами, обприскую їх також макроелементами — розчинами азотних, калійних і фосфорних добрив (приблизно по 20—25 г на 5 л води). Макро- і мікроелементи можна сумістити в одному розчині, за винятком фосфорних добрив, бо вони майже з усіма мікроелементами утворюють нерозчинні сполуки. Якщо добрив немає, їх замінюють розведеною витяжкою з березового попелу і пташиного посліду.

В середині пророщування переглядаю насіння, відбраковую бульби без паростків, загниваючі, з чорними кінчиками на паростках. Окремо виділяю картоплини з найбільш розвинутими і численними паростками — саме з них вирощуватиму насіння. Решту бульб з недорозвинутими, а також з пророслими ще в сховищі паростками об'єдную з насінням на продовольчі потреби. Строк і початок пророщування бульб залежить від сорту: швидко проростаючим (Адретта, Ласунак, Невська) достатньо 20—25 днів, а сортам з довгим періодом спокою — 30—40.

Різати бульби, особливо для вирощування насіння, вкрай небажано, проте надто великі можна (краще за 5—7 днів до кінця пророщування). Я роблю це гострим ножем вздовж, починаючи з верхівки, і не дорізую приблизно 0,5 см столонної частини (так вони менше всихають). Щоб уникнути масового перезараження, ніж після кожного розрізу послідовно витримую в окропі і холодній воді. За 2—3 дні до садіння бульби розламую на половинки.

Садіння. Бульби на насіння потрібно садити в оптимальні строки: на Київщині приблизно 15 квітня, на Дніпропетровщині — 1 квітня і т. д. Доведено, що запізнення на дві декади знижує врожайність на 20% і більше, особливо на півдні. А що робити, коли грунт занадто вологий чи з інших причин садити не можна? Тоді на допомогу приходить вологе пророщування, яке дає змогу на 10—15 днів перенести строк садіння (докладніше про нього можна довідатися, прочитавши статтю Д. П. Чорноус у № 2 «ДСГ» за 1994 р.). Взагалі, для насіннєвих бульб корисно доповнювати світлове пророщування вологим. Висаджена в оптимальні строки, добре підготовлена картопля випереджає в рості і розвитку бур'яни, рядки й міжряддя змикаються, а це гальмує розвиток бур'янів. Не поспішає на такі ділянки і колорадський жук, а головне — різко зменшуються втрати вологи із затіненого грунту, він не перегрівається.

Схема садіння має забезпечити належну площу живлення та освітлення, а вони неоднакові у різних сортів. Для насіннєвих потреб рослини мають бути висаджені загущено, тоді під кущем бульби не переростають, їх стає більше і вони раніше достигають (див. таблицю).

Орієнтовні схеми садіння картоплі

Група стиглості	Вирощування насіння			Вирощування продовольчої картоплі		
	схема садіння, см	площа, $м^2$/кущ	бульб на 100 $м^2$	схема садіння, см	площа, $м^2$/кущ	бульб на 100 $м^2$
Ранні	60×25	0,15	650	60×28	0,17	600
Середні	60×30	0,18	550	60×35	0,21	500
Пізні	60×30	0,18	550	60×40	0,24	400

Наведені в таблиці дані стосуються бульб середнього розміру (60—80 г) з п'ятьма розвинутими паростками. Якщо ж їх менше або більше, треба відповідно зменшувати або збільшувати відстань між бульбами в рядку; щоб не було строкатості сходів, малі і великі бульби садять у різних рядках.

Просторова ізоляція насіннєвих ділянок від продовольчих — важлива умова вирощування здорового насіння. Під насіннєві ділянки виділяю найкращу площу городу, на якій не менше двох років не росли пасльонові. Ізоляція від продовольчих насаджень картоплі — не менше 3 м; намагаюсь також ізолювати різні сорти.

Фітосанітарні прочистки, зроблені своєчасно, обмежують контакт хворих і здорових рослин на полі. Коли кущі досягнуть висоти 15—20 см, викопую ті, що відстали в рості, і знищую або пересаджую до продовольчих насаджень. Вдруге роблю прочистку на початку бутонізації, перед змиканням рядків. Видаляю підозрілі кущі: з жовтим листям; з чергуванням світлих і темних плям на листі — мозаїкою; незвичайним скручуванням листків вздовж жилки; із зморшкуватим листям; з некротичними плямами на листках і стеблах, а також з незвичайною формою куща.

Добір насіннєвих кущів роблю одночасно з другою прочисткою. Найбільш розвинуті, гарні кущі (не обов'язково найвищі) з більшою кількістю товстих стебел помічаю кольоровими стрічками.

Догляд за насіннєвими ділянками. Розпушування, підгортання після появи сходів роблю перед обробітком продовольчих насаджень; бажано також періодично знезаражувати городній реманент або ретельно вимивати від землі. Обов'язково 1—2 рази обробляю бордоською сумішшю і проти колорадського жука. Корисно в ці розчини додати мікроелементи та азотні добрива, а під час цвітіння — фосфорно-калійні (50—100 г на відро води).

Знищення бадилля — дуже важлива операція в насінництві, яку мало хто з городників виконує. Через 10—15 днів після цвітіння картоплі певного сорту оглядаю позначені насіннєві кущі і, якщо вони не мають ознак захворювань, зрізую бадилля на висоті 5—10 см від землі. Що дає така операція? По-перше, виключається занесення хвороб у бульби з бадилля. По-друге, фізіологічно молоді бульби зберігають високу енергію росту і довгий період спокою. По-третє, починає швидко рости й грубішати шкірка, захищаючи бульби від хвороб. Під зрізаним кущем вони не переростають, їх не треба в майбутньому різати.

Зрізане бадилля обов'язково виношу за межі городу і після висихання спалюю на попіл — чудове фосфорно-калійне добриво. Якщо стоїть посушлива погода, зрізані кущі накриваю сіном — грунт з бульбами не повинен нагріватися і пересихати.

Викопування насіннєвих кущів починаю тоді, коли шкірка на молодих бульбах зміцніє, через 15—20 днів після знищення бадилля. Обережно викопую бульби і викладаю окремо кожний клон-врожай з однієї рослини. Вибраковую неврожайні клони, з хворими бульбами, нетиповою формою: надто видовжені, грушоподібні, з глибокими бровами. З урожайних кущів беру всі бульби, крім менших 20 г. Перевагу при однаковій врожайності віддаю багатобульбовим клонам. До миття й озеленення бульб насіння необхідно тримати в прохолодному місці.

О. З. Янчевський,
м. Київ

На початку весни

В кінці лютого — на початку березня обов'язковою є побілка штамбів і скелетних гілок плодових дерев задля захисту їх від сонячних «опіків», які виникають у період значного перепаду температур у денні та нічні години. Нагріваючись на сонці, надземна частина дерева пробуджується після вимушеного зимового спокою і втрачає загартованість. А в нічні години, коли температура повітря падає нижче 0°С, у клітинному соці дерев утворюються кристалики льоду, які руйнують клітини камбію, після чого відмирає кора, а натомість утворюються бурі плями, що нагадують опіки.

Побілка зменшує нагрів дерев у сонячні дні на 5—6°, що запобігає передчасному виходу їх із стану спокою і втраті загартованості.

Білять стовбур дерева і всі скелетні гілки, які товщиною з палець. Для цього використовують розчин свіжогашеного вапна (2,5 кг на 10 л води) з додаванням 2—3 ложок борошняного клейстеру, трохи глини і коров'яка та 250—300 г мідного купоросу. Особливо це потрібно для яблунь, вишень, слив.

Якщо в цей час в саду ще лежить сніг, то його слід відгорнути від стовбурів дерев, щоб побілити їх до самого низу.

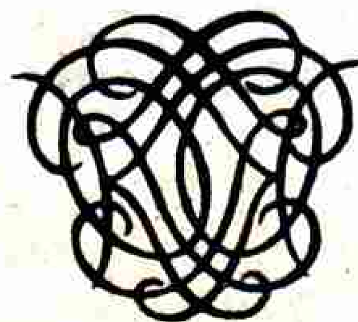
До початку сокоруху заготовляють живці для щеплення. Це роблять десь до середини березня. Живці зрізають із здорових сортових дерев та тих, що вже плодоносять. Краще коли їх нарізають на вільноростучих гілках дерев з південного боку крони. Жирові пагони («вовчки») для живців непридатні. Зрізи на живцях замащують садовим варом, зв'язують в пучки, етикетують, обкладають мохом і закопують в сніг з північного боку та присипають тирсою, торфом чи іншим мульчуючим матеріалом. Можна зберігати у вологому піску, в погребі чи в холодильнику в целофанових кульках.

Ранньої весни, коли земля ще мерзла, а на ягідних кущах не почали розвиватися бруньки, ефективно обприскувати кущі смородини, порічок, агрусу, малини та грунт навколо них гарячою водою. Готують окріп, переливають в поливальницю, яка має наконечник з сіточкою і ретельно обприскують всі гілки. Збудники грибкових захворювань та зимуючі шкідники під таким «душем» гинуть, а кущам шкоди не буде, бо дрібні краплі води встигають охолонути до температури 70—75°С.

Плодові дерева, коли вони ще у фазі спокою, можна обприскувати розчином солі (1 кг на 10 л води).

Кінець зими — початок весни також сприятлива пора для обрізування зерняткових плодових дерев.

О. В. Романов

Ходімте в сад

Відродимо

Як спеціалісту мені неодноразово доводилося виступати з лекціями перед садівниками Київщини. Поміж численних запитань найчастіше чув такі: «Чому занедбана культура вишні?», «Чому вишні квітують, але не плодоносять?», «Чому у 4—6-річному віці деревця всихають?» І таких «чому» стосовно вишні дуже багато.

Дійсно, одна з найпопулярніших раніше в Україні кісточкова культура — вишня, смак якої ми майже всі знаємо з раннього дитинства, перебуває в стадії занепаду.

Цілющі ягоди вишні

Популярність вишні зумовлюється не лише споживчими і десертними властивостями плодів чи смачним варенням. Вишня — це передусім цінний дієтичний продукт, корисний при багатьох захворюваннях. Вона значно поліпшує апетит, добре тамує спрагу, нормалізує роботу кишечника. Як лікарська рослина, має жарознижуючі, кровотворчі, кровозупиняючі, жовчогінні, протизапальні та в'яжучі властивості.

Як лікарську сировину використовують її коріння, плодоніжки, листя, гілки, насіння, і, безумовно, плоди. М'якуш плодів та їх сік призначають як легке послаблююче при хронічних запорах, малокрів'ї, запаленнях дихальних шляхів. Вишневий сік з молоком (як народний засіб) вважають корисним при артритах, бронхітах, бронхіальній астмі, а відвар свіжого листя — при жовтусі та внутрішніх кровотечах. Відвари гілок, коріння і насіння вважаються дієвим засобом при шлунково-кишкових захворюваннях, виразці шлунку та ниркокам'яній хворобі.

Отже, вишня — цілюща рослина, однак плодів її надто мало. Тож цілком доречним є запитання: «Чи садять її менше, чи умови України стали іншими?»

Так, садити вишню стали менше, але причина не в умовах вирощування. Тривалі спостереження за великою кількістю сортів цієї культури (як на Київщині, так і на заході та сході країни) свідчать, що грунтові та кліматичні умови більшості областей сприятливі для вишні. З усіх кісточкових саме вона є найбільш зимостійкою культурою і навіть у найпівнічніших регіонах України рідко страждає від несприятливих умов зимівлі. То чому ж, все-таки, її мало садять у великих господарствах?

Перш за все, навіть за сприятливих умов вирощування та добору сортів, вишня є відносно малопродуктивною культурою (середня врожайність 8—10-річних дерев, як правило, становить 20—25 кг). Це значно менше, ніж в аличі, абрикоси, персика. А її загалом дрібні (3—4 г) плоди (абрикос і слива — 35, персик — 100, яблуня — 120—140 г) при зборі врожаю вимагають великих затрат праці і робочого часу.

Тож не дивно, що переважна більшість урожаю вирощується у любительських садах. Як свідчить офіційна статистика, у досить врожайному 1992 році в Україні було зібрано близько 157,6 тис. плодів вишні, з них

лише 3,7 тис. т у великих колективних господарствах, а решта 153,9 тис. т (що становить 98%) зібрано у так званих «господарствах населення», тобто на присадибних і дачних ділянках, у садових товариствах тощо. Тому розглянемо найвагоміші фактори, від яких залежить продуктивність любительського вишневого саду, а саме: хвороби, підщепи та сорти.

Кокомікоз

Саме це грибкове захворювання, що виражається в пожовтінні та передчасному опаданні листя в середині літа, коли ще плоди вишень висять на деревах пізніх сортів, є найшкідливішим. Втративши листя, дерева втрачають насіння, сильним ростом сіянців та легким приживленням вічка.

На відміну від черешні, більшість сортів вишні сумісні з цією підщепою — тобто мають гарне зростання в місці щеплення. Однак це не означає, що такі саджанці можна садити на всіх грунтах. Ріст і плодоношення вишні на магалебці надто пригнічується на важких глинистих і запливаючих грунтах. Тут простежується явище набутої фізіологічної несумісності, результатом якої може бути всихання 4—6-річних дерев. Тому значно кращими на таких грунтах будуть саджанці, вирощені на сіянцях вишні звичайної, або сіянцях Гріоту остгеймського та Гріоту Серідко.

Зараз в Україні районовано понад два десятки сортів. Серед ранніх — Шпанка рання, Англійська рання та Гуртівка; пізні — Анадольська, Лотівка, Гріот Серідко та Любська. Але найчисленнішою є група середньостиглих сортів: Гріот остгеймський, Гріот український, Жуківська, Ігрушка, Мелітопольська десертна, Моканешти, Ожиданіє, Орколія, Пам'яті Вавілова, Подбєльська, Примітна, Ребатська красуня, Самсонівка, Склянка, Тургенівка, Чорнокорка, Шалунья. За цілеспрямованого добору сортів згідно з строками достигання можна споживати свіжі вишні (в умовах Київщини) з другої декади червня до першої

Вишневі сади в Україні

і нормальний режим обміну речовин та живлення, що призводить до зимових пошкоджень навіть при незначних морозах, і, таким чином, втрати врожаю у наступному році.

На жаль, більшість районованих сортів уражуються цим захворюванням, яке набуло масового епідемічного характеру з середини 60-х років. Враховуючи це, найдоцільніше вирощувати стійкі сорти, особливо на присадибних та дачних ділянках.

У сортового саджанця підщепа теж має певне значення. Молоде сортове дерево, або саджанець, поєднує в собі два компоненти — підщепу (або корінь) та власне щепу — надземну частину, утворену від щеплення вічком або живцем певного сорту. Місце поєднання цих двох складових має колінподібний вигин, тобто вид букви «Г» з сильно припіднятою верхівкою. Обумовлено це тим, що в перші весняні дні ріст бруньки щепленого сорту іде майже горизонтально, а в подальшому, зростаючи, пагін тягнеться до сонця і набуває вертикального положення.

Саме цей вигин вище кореневої системи дає змогу впевнитися під час вибору саджанця, що це сортовий матеріал, а не сіянець-дичка, стовбурець якого повністю рівний.

На даний час спеціалізовані розсадники вирощують вишню в основному на сіянцях вишні магалебської (ще її називають «антипкою»). Це один із видів вишень, що дає дрібні, як у черемшини, малоїстівні плоди, але відзначається доброю схожістю

Вишня потребує перехресного запилення

Досить знайома картина: вишні рясно цвітуть, а не плодоносять. Причиною цього явища, як правило, є вибагливість до умов запилення, а точніше — потреба в пилку іншого сорту для перехресного запилення. Оскільки ж запилення роблять бджоли, то в цей період необхідна тепла сонячна погода. Переважна більшість сортів вишні — самобезплідні, а тому найдоцільніше в саду мати 3—4 різних сорти. Якщо ж у вас уже ростуть дерева, то не поспішайте їх вирубувати. Щепивши в крону по 2—3 гілки іншого сорту, одночасно квітуючого з тим, що вже росте, через 1—2 роки матимете рясні плоди на всьому дереві.

Значно кращими є самоплідні сорти. Для них погана дощова, а іноді й зі снігом, погода під час цвітіння та відсутність бджіл не будуть перешкодою в формуванні повноцінного врожаю.

Сорт — основа успіху

Саме від вдало вибраного сорту залежать результати багаторічної роботи в саду. Кожному сорту притаманні певні генетично обумовлені біологічні властивості: зимостійкість, строки цвітіння та достигання плодів, самоплідність, стійкість до кокомікозу, величина плоду, урожайність та сила росту дерев. Тому запитання «Який сорт найкращий?» — однозначної відповіді немає. Як приклад: найсмачніші вишні — пізньостиглі, але за величиною та забарвленням плодів привабливішими можуть бути ранні.

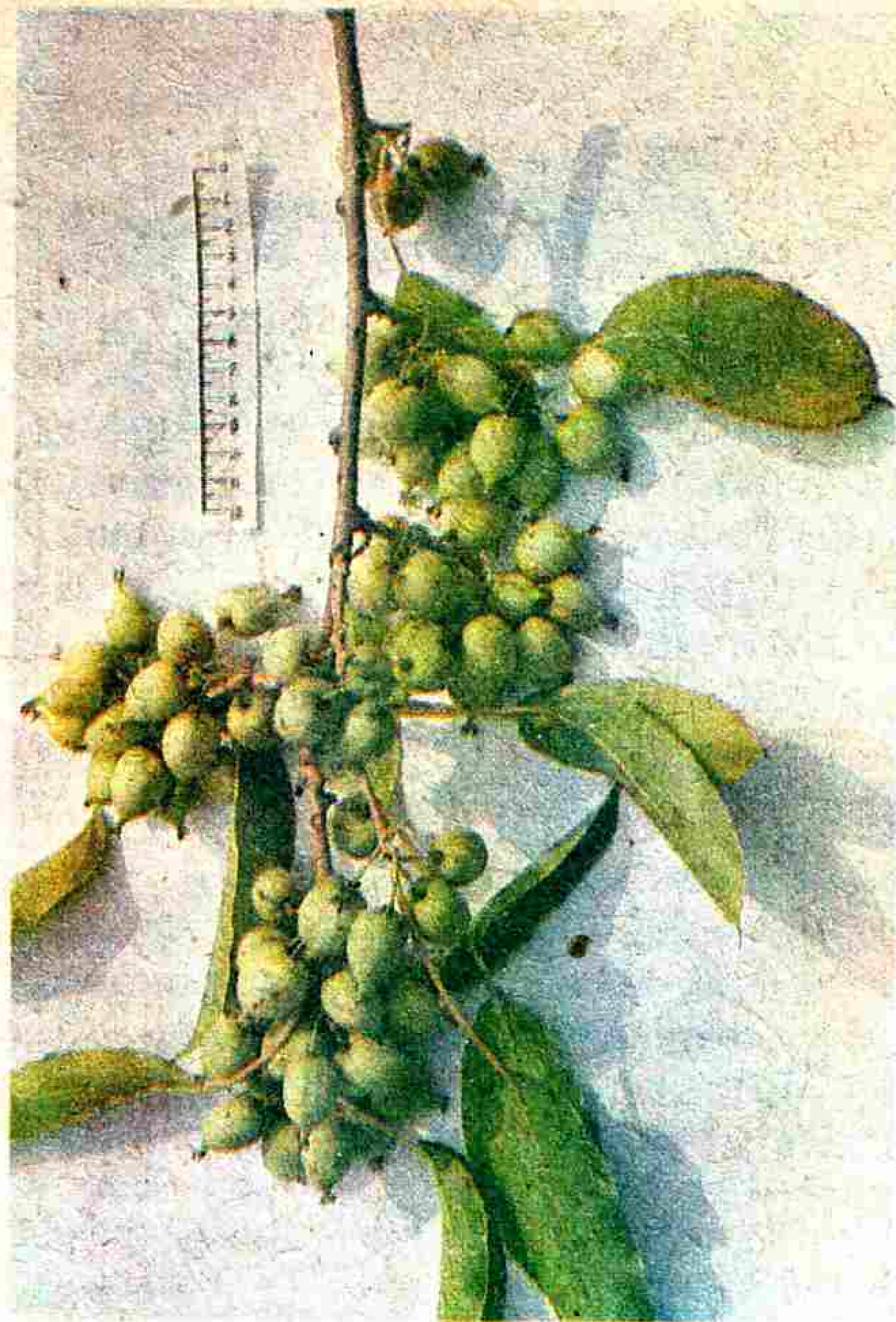
декади серпня. Але вирощувати велику кількість сортів недоцільно, бо лише для 5—6 із них умови місцезнаходження будь-якого саду будуть найсприятливішими. Саме тому існує районування сортів по зонах та областях.

Для Київської, Чернігівської, Житомирської, Рівненської та Волинської областей рекомендуються повністю або частково стійкі до кокомікозу та самоплідні сорти Гріот Серідко, Тургенівка, Альфа, Пам'яті Вавілова, Норд стар.

Практичний досвід вирощування кращих районованих та низки нових сортів в Інституті садівництва (м. Київ), Інституті зрошуваного садівництва (м. Мелітополь), Подільській (с. Ведмеже Вушко) та Придністровській (м. Чернівці) дослідних станціях садівництва, в окремих спеціалізованих господарствах та в обізнаних садівників-любителів свідчить про можливість отримання досить високих врожаїв (30—50 кг з дерева) високоякісної вишні.

Спеціалісти колективних господарств, кооператори, фермери та садівники-аматори можуть отримати додаткову інформацію, зробити письмове замовлення на вирощування та придбання садивного матеріалу кращих сортів вишні в Інституті садівництва за адресою: 252027, Київ-27, Новосілки. Жителям Києва та області радимо звертатися за телефоном 266-42-11. Лише за умов спільної праці вчених та садівників-практиків можливе відродження культури вишні в Україні.

В. В. Павлюк,
канд. с.-г. наук

Актинідія Фігурна

Актинідія — нова ягідна культура в Україні. Батьківщина її — Східна Азія (Китай, Японія, Корея, Далекий Схід РФ). У 1950 році в Центральному ботанічному саду НАН України розпочато роботу по акліматизації та селекції цієї культури в умовах Лісостепу України (м. Київ).

АКТИНІДІЯ

Актинідія — цінна вітамінна рослина, плоди якої містять 8—17% цукрів, 0,8—2,5% кислоти, 100—200 мг% вітаміну С. Плоди споживають у свіжому, сушеному та консервованому вигляді (варення, компоти тощо). У народній медицині її плоди використовують також проти глистів та цинги, пагони придатні для плетіння меблів.

Актинідія — дерев'яниста витка рослина, схожа на виноград, і для вирощування потребує підпор у вигляді виноградних шпалер. Коренева система розміщена поверхнево, на глибині 15—20 см, що необхідно враховувати при обробітку грунту, щоб не пошкодити її. Актинідія — рослина роздільно-статева, дводомна — тобто є чоловічі та жіночі рослини і їх треба садити поруч, інакше плодоношення не буде. Виключенням є рослини з двостатевими квітками виду коломікта, котрі можуть плодоносити при відсутності чоловічих квіток.

Серед видів актинідії, з якими

Календар робіт по догляду за актинідією

Види робіт: *1 — снігозатримання, заготівля добрив; 2 — обрізування, підв'язування; 3 — садіння саджанців; 4 — обробіток грунту, полив; 5 — внесення добрив; 6 — боротьба з шкідниками та хворобами; 7 — прищипування; 8 — збирання врожаю; 9 — викопування саджанців, обрізування, заготівля живців.*

Види робіт	СІЧЕНЬ	ЛЮТИЙ	БЕРЕЗЕНЬ	КВІТЕНЬ	ТРАВЕНЬ	ЧЕРВЕНЬ	ЛИПЕНЬ	СЕРПЕНЬ	ВЕРЕСЕНЬ	ЖОВТЕНЬ	ЛИСТОПАД	ГРУД
Снігозатримання, заготівля добрив		NPK										
Обрізування, підв'язування												
Садіння саджанців												
Обробіток грунту; полив												
Внесення добрив				N								PK
Боротьба з шкідниками та хворобами												
Прищипування												
Збирання врожаю												
Викопування саджанців, обрізування, заготівля живців												

ведеться селекційна робота в Україні, основними є коломікта, аргута, пурпурова, китайська.

За зимостійкістю на першому місці є коломікта, вона витримує морози до мінус 45°C, на другому — аргута, на третьому пурпурова і зовсім не зимостійка китайська — субтропічний вид.

У зв'язку з цим актинідію виду коломікта і сорти, що до нього належать, рекомендують для вирощування у нечорноземній зоні. Для середньої зони плодівництва придатні сорти виду аргута.

Для Півдня України (крім спекотних посушливих районів) годиться актинідія пурпурова та гібридні сорти селекції ЦБС НАН України, отримані від схрещування других видів з актинідією пурпуровою. Плоди окремих видів актинідії — ніжні ягоди різної форми — округлі, овальні, циліндричні, масою 5—15 г, в китайської — 30—150 г, зеленого, бурого, рожевого забарвлення. Час достигання — середина серпня—початок жовтня.

Сорти. Внаслідок багаторічної роботи по акліматизації та селекції в ЦБС НАН України виведено 5 сортів актинідії: Сентябрська, Пурпурова садова, Київська гібридна, Київська крупноплідна, Фігурна. Середня маса ягід цих сортів — 10—15 г, урожайність 8—10 кг з куща. Сорти створені для вирощування в середній зоні садівництва України. Сорт Пурпурова садова більш теплолюбний і рекомендується для південних районів України.

Умови вирощування. Рослини актинідії добре ростуть і плодоносять на відкритих сонячних місцях. Кращі грунти легкі, суглинкові, достатньо родючі, середньозволожені. Непридатними є заболочені та сухі піщані.

Розмножують цю культуру насінням, зеленими та здерев'янілими живцями в парниках або теплицях та відсадками.

Розмноження насіння

Насіння вибирають із стиглих плодів, підсушують на повітрі в капроновій торбинці. Затим стратифікують протягом 2-х місяців у вологому піску при температурі плюс 18—20°C, а потім ще 1,5—2 місяці при температурі 0—1°C. Після цього (весною) насіння висівають в посівні ящики або холодний парник і систематично поливають. При отриманні повних сходів рослинки пікірують в ящики чи парники. Наступного року весною їх висаджують в розсадник, а 2—3-річні сіянці — на постійне місце, де вони починають плодоносити на 3-й рік.

Вегетативне розмноження

Зелене живцювання — це найефективніший спосіб вегетативного розмноження актинідії, бо забезпечує високий вихід садивного матеріалу. Живці з чоловічих рослин краще укорінюються, ніж із жіночих.

У червні-липні (вранці до 12 год) з чоловічих та жіночих рослин нарізають живці із зелених пагонів з 2—3 вічками (2—3 міжвузля) і садять в підготовлений холодний парник. Тричі на день поливають і в перші дні затінюють.

Через місяць починають з'являтися корінці. Тоді рослини поступово призвичаюють до умов зовнішнього середовища, а затим рами знімають і загартовують. До осені живці добре укорінюються і дають приріст 3—10 см.

Восени їх вибирають і переносять для зимового зберігання в неглибокі, утеплені торфом траншеї. Якщо є їх залишили зимувати в парниках, то слід вкрити шаром листя.

Весною укорінені рослинки садять на грядку для дорощування за схемою 70×10 см. Вчасно поливають, розпушують грунт. У 2—3-річному віці саджанці садять на постійне місце.

Для вирощування у теплиці саджанців із здерев'янілих живців, їх заготовляють восени під час обрізування. Довжина пагонів має бути 70—80 см. Зберігають їх в траншеях глибиною 30—40 см. Перед садінням нарізають живці довжиною 10—15 см з 3—4 вічками і садять в кінці лютого у вологий пісок на стелажах теплиці, систематично поливаючи. Коли молоді пагони виростуть до 5—7 см, верхівки прищипують для кращого укорінення. В середині травня укорінені рослини висаджують в розсадник для дорощування.

Для отримання укорінених відсадків, весною на маточній рослині відбирають добре розвинені 1-річні прикореневі пагони з сильним приростом. Грунт біля куща удобрюють, перекопують і роблять неглибокі канавки. В них укладають пагони і пришпилюють дерев'яними чи дротяними гачками. Бокові розгалуження на пагонах укорочують: слаборозвинені — більше, залишаючи довжиною до 1,25 м, сильнорослі — лише прищипують. Важливо, щоб всі частини пагона були повністю розміщені на дні канавки. Укладені пагони присипають тонким шаром грунту, залишаючи верхівки вільними. Грунт підтримують у зволоженому стані.

У міру росту пагонів, починаючи з їх довжини 10—15 см, грунтовий шар збільшують до 15 см. Через 35—40 днів починають з'являтися корені, а до осені розвивається сильна коренева система. Восени укорінені відсадки відокремлюють — вони вже придатні для садіння на постійне місце.

Сіянці та живцьовані рослини у перші два роки необхідно вирощувати під захистом рослин — затінювачів.

Садіння актинідії

Садити актинідію краще весною. Ділянку, яку готують для неї, з осені глибоко переорюють. Садивні ями копають розміром 60×60×60 см. До кожної ями під час садіння вносять родючий грунт з добривами: 10—12 кг перегною та 100 г суперфосфату. Для запилення необхідно садити чоловічі та жіночі рослини у співвідношенні 1:3—5.

При вегетативному розмноженні садівник знає, з яких рослин нарізувались живці для вирощування саджанців — жіночих чи чоловічих. Таку ж стать матимуть і молоді саджанці.

У вирощених з насіння сіянців стать можна визначити лише під час цвітіння. Тому сіянці, у яких визначити стать неможливо, треба садити по 4—5 шт. На великій площі актинідію садять рядами (відстань — 4 м, а в ряду між рослинами 3 м). У цьому випадку встановлюють шпалери із залізобетонних або дерев'яних стовпів та оцинкованого дроту, який чіпляють в 3—4 ряди з відстанню 50—60 см. Висота такої шпалери 2—2,5 м.

Формування та обрізування

Вирощуючи актинідію на шпалері, рослини формують у вигляді горизонтального кордону або віяла.

Під час садіння саджанці обрізують на 3—4 бруньки. Для формування кордону наступної весни вибирають два найрозвиненіших пагони (решту видаляють) і прив'язують горизонтально до нижнього дроту в протилежних від стовбура напрямках. Ці пагони будуть головними. За літо на них виростуть нові, які наступної весни підв'язують вертикально. Згодом на цих пагонах сформуються плодоносні гілочки 3—4-го порядків.

Найурожайнішими є бокові стебла, що ростуть безпосередньо на головних. Тому головні стебла необхідно поновлювати не раніше, як через 3 сезони. В міру старіння

Актинідія
Пурпурова садова

Актинідія Київська
крупноплідна

кущів давніші багаторічні стебла видаляють і залишають молоді для плодоношення.

Але найчастіше рослини формують у вигляді віяла. Для цього в молодому кущі наступного після садіння року залишають 4—6 стебел, укоротивши їх до 20—30 см, і підв'язують на шпалері у вигляді віяла. Пізніше на стеблах утворяться вегетативні і репродуктивні пагони. На плодоношення бокові гілки укорочують на 25—35 см.

Щорічно під час обрізування актинідії видаляють поламані і слаборозвинені пагони, а також ті, що загущують кущ. Решту ліан укорочують на 1,5—2 м для утворення дрібних плодових гілочок. Обрізують кущі восени або весною до початку сокоруху. Затим пагони підв'язують до шпалери, рівномірно розподіляючи їх в площині підпори. Без щорічного обрізування кущі актинідії ростуть хаотично, що негативно позначається на плодоношенні.

Догляд

Догляд за рослинами полягає в розпушуванні грунту, поливах (при необхідності), внесенні добрив та прищипуванні. Добрива вносять восени під час неглибокого (до 10—12 см) перекопування грунту з розрахунку на 1 $м^2$: перегною 2,5 кг, суперфосфату 40—50 г, калійної солі 10—15 г, аміачної селітри (весною) — 20—30 г.

Прищипування. Актинідія часто утворює за сезон могутні жирові пагони довжиною до 2,5—3 м, що йдуть від кореневої шийки і вище. З другої половини червня їх необхідно прищипувати, щоб викликати гілкування, а при сильному рості, утворені бокові пагони теж прищипують. Це сприяє прискоренню утворення плодоносних пагонів і збільшенню урожаю.

Збирання врожаю. Достигають плоди актинідії неодночасно, тому достиглі (м'які) ягоди збирають у 2—3 прийоми, через 8—10 днів після появи перших стиглих. Щоб ягоди не товклись, їх складають у мілку тару — ящики, корзини. Недостиглі розкладають тонким шаром у чистому сухому приміщенні, захищеному від сонячних променів та пахучих речовин.

Захист від шкідників і хвороб

Як не дивно, але одними з найнебезпечніших шкідників актинідії є домашні коти, які з'їдають молоді рослини повністю. Тому слід вжити заходів, щоб уникнути цього. Найпростіше закрити кущ металевою сіткою.

Листя та стебла може пошкоджувати павутинний кліщ. Для захисту від нього рослини обприскують 1%-ною суспензією колоїдної сірки чи порошку, що змочується, або 0,75—0,9%-ним розчином 10%-ного карбофосу (75—90 мл на 10 л води). У промислових насадженнях рекомендують також застосувати 0,2%-ний розчин рогору.

З хвороб небезпечною є плямистість листків. Щоб запобігти цьому, під час вегетації рослини 2—4 рази обприскують 1%-ною бордоською рідиною. Крім того, важливими є такі профілактичні заходи: видалення опалого листя, решток обрізування кущів, прополювання бур'янів, своєчасне перекопування грунту тощо.

І. М. Шайтан,
канд. біологічних наук,
О. Ф. Клименко,
науковий співробітник ЦБС
ім. М. М. Гришка НАН України

КУЛЬТУРА

Зараз, коли переважна частина населення міст і сіл вдалася до аматорського садівництва, не зайвим буде поговорити про культуру щеплення дерев, чого нерідко бракує тим, хто береться за окультурення саду. Сюди має входити все: від підготовчих операцій та власне щеплення — до обв'язування, обмазування та затінення щепи.

Перш за все слід нагадати, що найкращі терміни щеплення дерев для середньої зони України — це друга половина квітня — перша половина травня. Для півдня вони будуть на два тижні ранішими, для північних областей — на стільки ж пізнішими. Окулірування, відповідно, — липень (для середньої зони) і 15 днів різниці (в той чи другий бік) для південних чи північних районів.

Крім календарних термінів, досвідчені садівники період щеплення визначають ще початком першого і другого сокоруху, який залежить від багатьох природно-кліматичних факторів. Навесні — це набубнявіння бруньок до їх розвитку. Влітку — початок росту других пагонів, які досить добре помітні на верхівках дерев.

Щодо порядку і черговості сортів та видів дерев, то передусім щеплять і окулірують сливу, вишню, черешню, потім — грушу, яблуню, персик, абрикосу, айву, причому, спочатку ранні, потім — середні, а в кінці — зимові сорти. Крім однорідних дерев, можна практикувати щеплення і на біологічно споріднених. Грушу, скажімо, можна щепити на айві, горобині, сливу — на терносливі, терені, абрикосу — на сливі й аличі. Персик — на сливі й абрикосі (до речі, вдається тільки окуліруванням).

Підготовка до виконання операції

Перш, ніж приступити до щеплення чи окулірування, треба твердо вирішити, яке дерево і яким сортом щепити. За 8—10 днів до операції дерево-підщепу добре поливають водою, обрізують зайві гілки, очищають його

ЩЕПЛЕННЯ ДЕРЕВ

від бруду, торішнього листя, знімають кубла яєчок білана, бо нерідко трапляється, що ледь розвинуті бруньки на щепі виїдає гусінь. Не буде зайвим також обприскати деревце розчином отрутохімікатів.

На особливу увагу заслуговують живці для щеплення. Вони мають бути живими і здоровими, зберігатися у вологому піску, мохові чи стерильно чистій ганчірці. Ні в якому разі не можна класти живці у воду, особливо хлоровану. Навіть після півгодинного перебування їх у такій воді годі сподіватися на успішні результати щеплення чи окулірування.

Заготовлений з осені матеріал для щеплення краще зберігати у погребі при температурі близько 0°C (±2—3°). За більш низької температури бруньки вимерзають і гинуть, за високої — пробуджуються і теж гинуть. Особливо пильно треба стежити за зміною температури навесні. А при транспортуванні та перенесенні живців, так само, як і під час щеплення, їх треба оберігати від пересихання або надмірного зволоження, затінюючи від прямих сонячних променів і недопускаючи вищерблення бруньок, пошкодження кори тощо.

Щодо літнього щеплення дерев, то тут певну роль відіграє час зберігання живців. Краще приживлюються ті, які щойно зрізані з материнського дерева.

Щеплення й окулірування

Перед тим, як робити весняне чи літнє щеплення, треба знову ж таки чітко визначити, яким способом щепити дерево: вприклад, за кору, в розщеп, містком, трикутником, простим чи поліпшеним копулюванням. Щодо окулірування, то тут, здебільшого, щиток з брунькою вставляють у Т-подібний розріз за кору.

Можна, звичайно, випробувати різні способи щеплення. Але слід зважити, що, скажімо, щеплення під кору і містком зберігає деревину чи гілку (в разі потреби) для повторної операції, а при щепленні в розчахи чи вприклад, так само, як і в трикутний виріз, деревина зрізується на пеньок. При цьому, на 5—6-річних підщепах нижче наміченого місця щеплення, здебільшого залишають 2—3 гілки, які видаляють тільки після того, як щепа приживеться і піде в ріст.

Як при щепленні, так і при окуліруванні Т-подібний чи косий зріз на підщепі слід робити з північно-західного боку, а точніше в створі тіні полуденного сонця, щоб по можливості притінити щепу. Але не слід робити надріз і вставляти живець чи щиток з пахового боку гілки, якщо вона навіть зрізана. На шляху сокоруху від коріння до щепи не повинно бути перешкод.

В успішному проведенні всіх цих операцій важливу роль відіграє ніж, вірніше три ножі: садовий, окулірувальний і копулювальний. Вони різняться формою леза. Але кожен з них має бути добре загостреним, виправленим на осілку і обов'язково чистим, бо найменші залишки бруду, й, особливо жиру, на лезі ножа згубно впливають на приживлювання щепи.

Обв'язування й обмазування

Рану, як на людському тілі, так і на деревині, після операції слід перев'язати. Матеріалом для обв'язування може слугувати лико з кори верби чи липи, рогожа, марля і бинт, відходи розкрою бавовняних тканин, а також ізоляційна стрічка, ганчір'яна чи пластмасова. Щодо останньої, то слід зауважити, що обв'язувати рану стрічкою треба так, щоб шар клейкої маси був зверху, бо, випаровуючись, клей згубно впливає на камбій і щепа не приживлюється. Те ж саме слід сказати про смолу, крім харчової, а також будь-який синтетичний клей.

І ще одне: обв'язування слід робити зверху вниз, а не навпаки. В протилежному випадку дощова вода всеодно знайде шпарки, щоб потрапити до ранки. А щоб цього не трапилось, обв'язування слід старанно обмастити садовим варом або навіть добре замішаною глиною з домішкою кінського гною з січки чи соломи, але не із зеленого корму.

І ще про тугість та послаблення обв'язки.

Виконуючи щеплення, слід пам'ятати, що справу маємо з живою природою, яка і після нашого втручання повинна жити, дихати, живитися соками. Тож обв'язування місця щеплення чи окулірування не повинно бути тугим. Крім того, через 8—10 днів пов'язку слід обов'язково послабити, а після перевірки приживлювання на 12—14-й день ще раз попустити. На окуліровці пов'язку можна залишити до весни, а на щепі через півтора-два місяці зняти зовсім.

Затінення щепи

Якщо щеплення чи окулірування проводили на 2—3-річних дичках, переважно в кореневу шийку, то місце щеплення здебільшого обгортають пухким грунтом і якихось додаткових способів затінення не треба. Але коли йдеться про надземні операції на деревах старшого віку, то без затінення, особливо в спекотну погоду, не обійтись.

Практика переконує, що затінення щепи і створення мікроклімату дає добрі результати. Адже тінь можна зробити з будь-якого підручного матеріалу (гілок, ганчір'я, кольорової плівки тощо), закріпленого так, щоб не здув вітер і не змив дощ. Краще кріпити тіньовий матеріал на окремих кілках.

Не складно створити і мікроклімат для щепи. Для цього на зріз деревини, де зроблене щеплення чи окулірування, надіти трохи розрізаний целофановий мішечок, підв'язати розрізану частину під місцем щеплення, влити у звисаючий ріжок кварту води (перевареної), а зверху над щепою зав'язати мішечок. Однак, щоб верхня частина мішечка не тиснула на щепу, до підщепи перед надіванням мішечка треба прив'язати паличку-підпору. При якісному виконанні роботи через 30—40 хв на стінках мішечка з'явиться роса. Вона додатково затінює сонце і зволожує повітря навколо щепи. Це не складно, але потрібно.

Нарешті, остання добра порада тим, хто береться за окультурення саду: при будь-якому способі щеплення, якщо кора на підщепі не відстає, краще не псувати дерева, не марнувати час і не витрачати матеріал для щеплення. Окультурення не буде. Зате операції, проведені в період сокоруху при дотриманні вище викладених порад, дають 80—90, а то й усі 100% приживлювання.

Г. А. Скоряк,
м. Вінниця

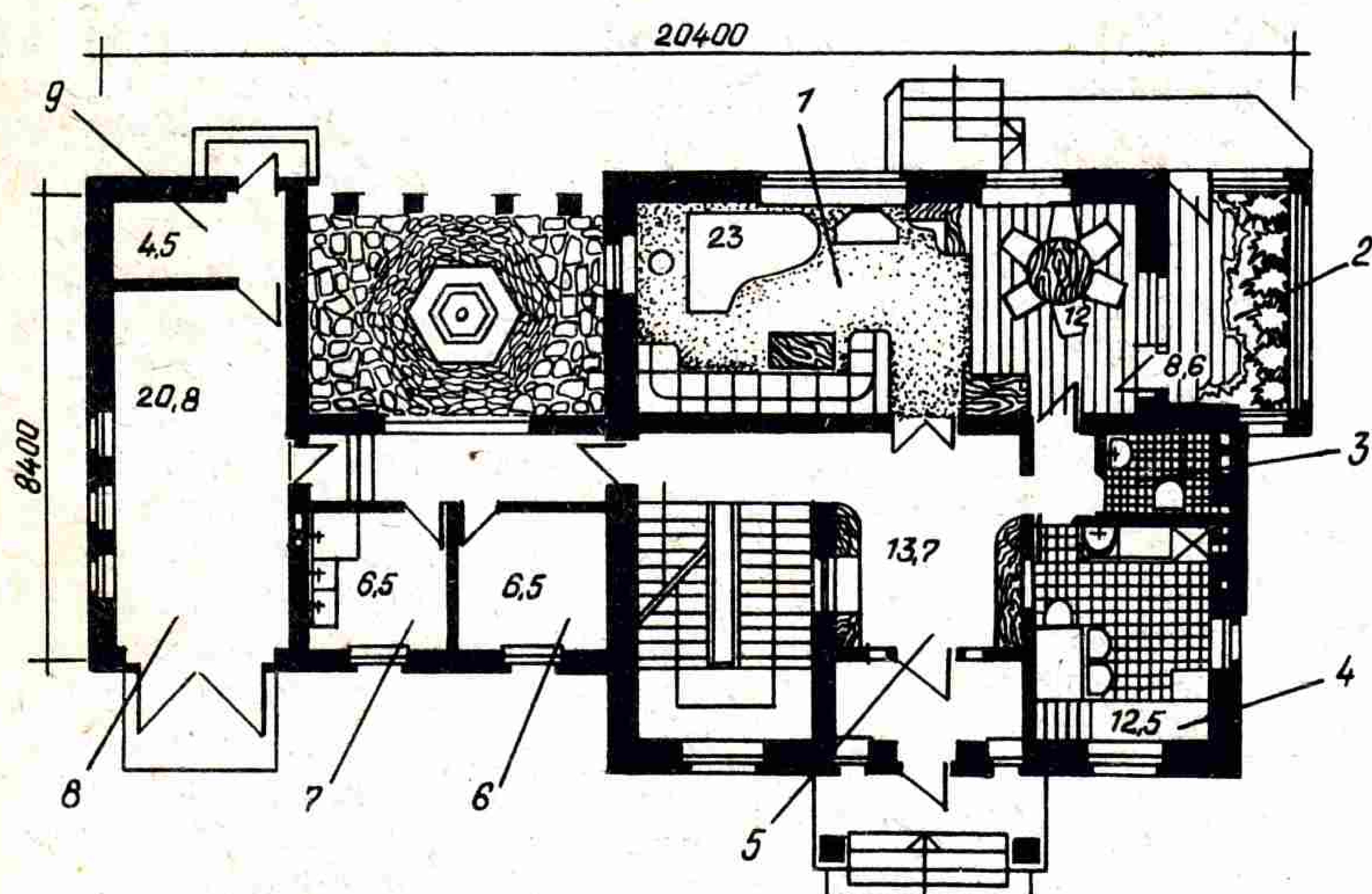
Дім і садиба

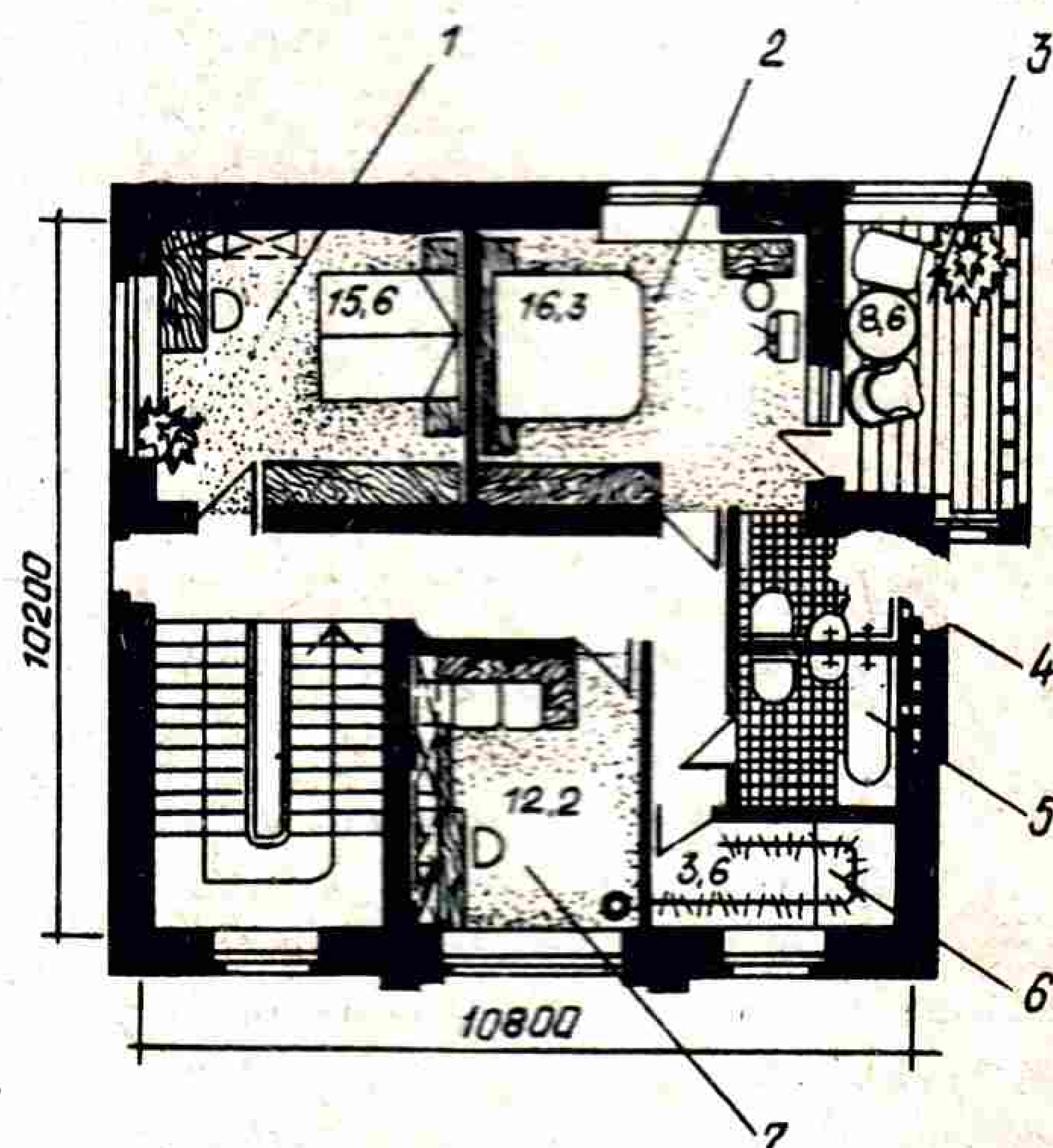
Ви вирішили збудувати будинок. Як зробити його по-справжньому «вашим», затишним і «живим»? Необхідно докласти певних зусиль, майстерності, передати своє індивідуальне ставлення до навколишнього світу. Рекомендації книг та журналів — не еталон, але допоможуть прийняти правильне рішення, дадуть відповідь на запитання, що виникли.

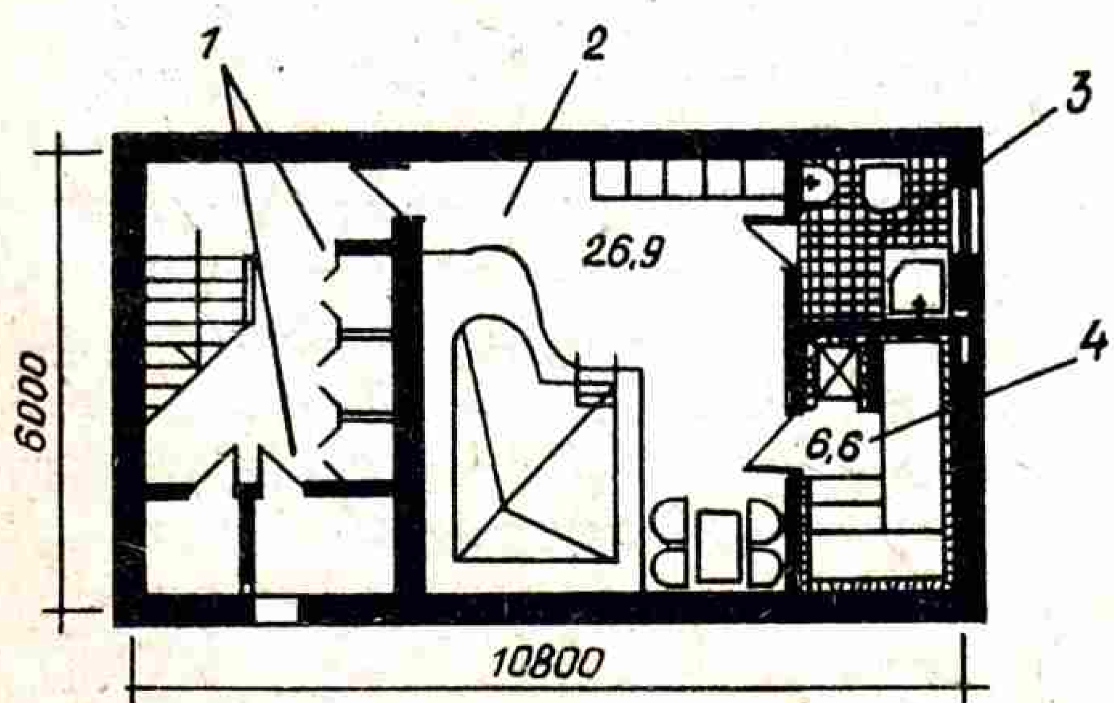
Пропонуємо вам оригінальний проект 5-кімнатного заміського житлового будинку з прибудованим гаражем та внутрішнім двориком. Елементи такого популярного на початку сторіччя стилю «Модерн» органічно поєднуються в ньому з навколишньою природою, створюючи відчуття гармонії та вишуканості.

Будинок має високий рівень комфорту, територіально поділений на господарський блок з гаражем, кімнатою для опалення або господарською кімнатою і пральнею та блок житлових приміщень. Ці зони об'єднує оригі-

ПРИХИЛЬНИКАМ НЕТРАДИЦІЙНИХ ФАСАДІВ

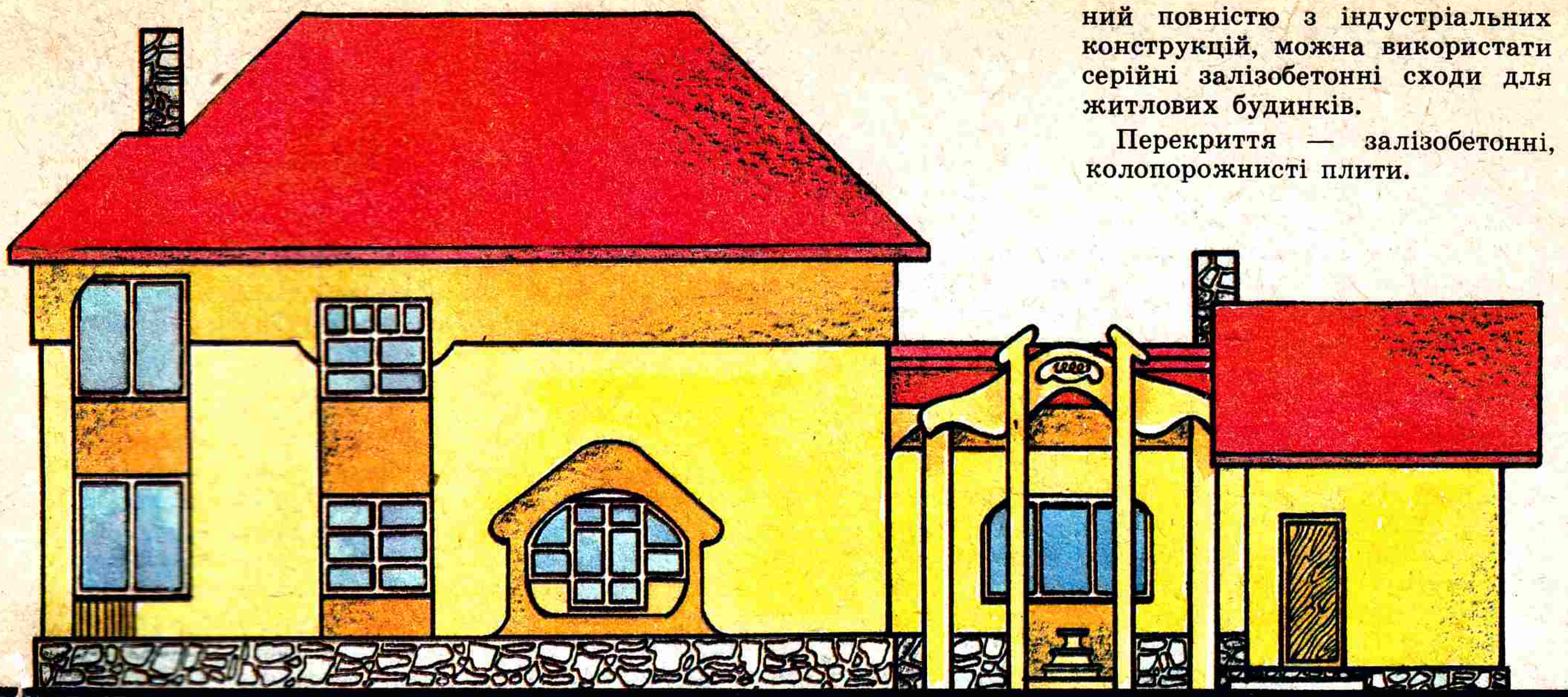
План першого поверху: *1 — вітальня, 2 — веранда, 3 — санітарний вузол, 4 — кухня, 5 — хол, 6 — господарська комора (майстерня), 7 — пральня, 8 — гараж, 9 — комора.*

План другого поверху: *1 — спальня, 2 — головна спальня, 3 — веранда, 4 — санітарний вузол, 5 — ванна, 6 — гардеробна, 7 — кабінет.*

План підвалу: *1 — комори та вбудовані шафи, 2 — кімната відпочинку з басейном, 3 — санітарний вузол, 4 — сауна.*

ний повністю з індустріальних конструкцій, можна використати серійні залізобетонні сходи для житлових будинків.

Перекриття — залізобетонні, колопорожнисті плити.

нальний, мощений каменем, внутрішній дворик з фонтаном.

Житлова частина — двоповерхова, із заскленими верандами на першому і другому поверхах. На першому — велика вітальня з відокремленою їдальнею. Архітектурно-планувальне вирішення проекту характеризується відкритістю зони денного перебування. Тому не випадково поряд з їдальнею розташована веранда, що має велику засклену площу. Теплої пори обідній стіл можна перенести сюди. Через веранду веде вхід до внутрішнього дворику, оздобленого колонадою в стилі «Модерн» і фонтаном. Подвір'я може бути вимощене неполірованим каменем або прикрашене деревами в діжках.

Другий поверх — зона спокою. Дві спальні, одна з яких має власний санітарний вузол та вихід на веранду, кабінет, ванну кімнату і спеціальне гардеробне приміщення.

У підвалі будинку розташована сауна з електричною грубою і басейн. Під сходами передбачено великий набір вбудованих господарських комор та шаф.

Господарський флігель будинку має два виходи і складається з гаража та комори. Він відокремлений від головної будівлі, але водночас сполучений з нею через перший поверх.

При влаштуванні в будинку опалення від котла на місці пральні може бути обладнана кімната для опалення. В цьому разі вікно замінюють окремим виходом.

У конструктивному відношенні цей будинок може бути побудова-

Покрівля — по дерев'яних крокквах.

Зовнішньо фасад будинку оздоблений штукатуркою різних відтінків, але бажано пастельної гами. Вхід прикрашений портиком у стилі «Модерн» з двома колонами. Димохід та фундамент можна викласти камінням, що надасть будинку особливої індивідуальної виразності.

Техніко-економічні показники об'єкту:

Житлова площа — 67,1 м^2

Загальна площа — 161,7 м^2

Площа забудови — 193,0 м^2

Будівельний обсяг — 1469,4 м^3

у т. ч. підземної частини — 206,1 м^3

Т. Доценко,
архітектор,
м. Київ

Служба взаємодопомоги

Як зварити лінолеум

У «ДСГ» (№ 3 за 1994 р.) прочитав цікаву статтю «Пластмаси: клеїмо, зварюємо». Але у мене і в моїх знайомих виникло інше запитання: чи можна зварити лінолеум? Як правило, він має ширину 1,5 м і, постеливши його на підлогу, отримаємо один або два шви (з'єднання).

Може є спеціальні апарати для зварювання цих швів. Шукав у бібліотеці необхідну літературу, запитував у будівельних організаціях, але безрезультатно.

Отож вирішив звернутися до читачів «ДСГ» та фахівців. Допоможіть у висвітленні цього питання, дайте практичну пораду. Впевнений, що багато людей будуть вдячні вам за це. Адже тепер підлоги в новобудовах здебільшого вкривають лінолеумом. При заміні його практичніше застосовувати зварний шов, ніж з'єднувати боки клеєм або прибивати цвяхами до бетонованої підлоги.

М. Мартусь,
м. Прилуки

Щоб був «липучим»...

Щоб розчин вапна краще «прилипав» до стіни, перед побілкою покрийте стіну розчином такого складу: 200 г мила розчинити в 3 літрах киплячої води, потім додати 100 г оліфи, 200 г негашеного вапна занурити в 5 л води і під час гасіння поступово вливати туди мильно-олійну рідину. Все ретельно перемішати, додати 10 л води і процідити.

Як позбутися вогкості у хаті

Ми купили стареньку хату, але в ній дуже вогко, «цвіте». Кватирки і двері тримаємо весь час відчиненими, проте це мало чого дає. Може, читачі підкажуть, що робити.

Аукина,
320061, м. Дніпропетровськ,
вул. Героїв Сталінграда, 18, кв. 43

Насамперед слід ліквідувати джерело вогкості у приміщенні. У сонячний день добре провітрюйте його. Якщо вогкість велика, розжарте кілька цеглин і покладіть їх біля вогкої стіни, доки вона не висохне. Можна також біля вологої стіни розмістити на кілька годин електрорефлектор, електрокамін. Якщо є центральне опалення, поставте додатковий радіатор.

Чекалків горіх

Нещодавно на базарі купила горішок темно-коричневого кольору величиною з 2—3 горошини. Ці горішки (по декілька штук) ростуть в чохлику розміром з середню цибулину. Продавець горішків сказала, що з них виросте кущ, який називається «графський горіх». Хотілося б дізнатися, які умови вирощування цього горіха і де його можна застосувати.

Л. М. Котко,
Херсонська обл.

Виходячи з тих даних, які повідомила про рослину Л. М. Котко, то це ксантоцерас горобинолистий, відомий також під назвою чекалків горіх. Він є виходцем з Північного Китаю. В Україні великого поширення не набув, тому є маловідомою культурою.

Ксантоцерас горобинолистий належить до досить численної за кількістю видів (понад 1000) родини сапіндових, більшість яких зустрічається в тропіках і лише близько 10 видів у північній помірній зоні.

Ботанічну свою назву ксантоцерас одержав від грецького «ксантос» — жовтий і «керас» (або «церас») — ріг, бо має жовтий рогоподібний виріст на диску — розширеній основі маточки з частиною квітколожа, на якому знаходяться нектарники.

Ксантоцерас горобинолистий — високий кущ або невелике деревце до 8 м висотою з товстими, вертикально спрямованими голими пагонами. Листки пір'ясті, 14—30 см завдовжки з 9—17 сидячими вузькоеліптичними шкірястими листочками довжиною 3—5 см і шириною до 1,5 см. Зверху вони темно-зелені, а знизу — світлі, опушені. Краї листочків гостропилчасті. Листя зелене до самого листопаду.

Квітки білі, до 2 см в поперечнику, двостатеві та тичинкові, у щільних багатоквіткових китицях до 25 см завдовжки. Пелюсток 5, при основі з плямами від жовтого до червоного кольорів.

Плід — зелена (після достигання — світло-коричнева) горіхоподібна коробочка до 5 см в поперечнику. У ній 5—7 насінин завдовжки до 1,8 см, окремі можуть бути й меншими. Насіння темно-коричневе, їстівне.

Цвіте ксантоцерас горобинолистий в кінці квітня — на початку травня, а плоди достигають у серпні-вересні. Він морозостійкий, вимогливий до вологості грунту, хоча цілком посухостійкий. Розмножується насінням, яке краще сіяти відразу ж після його достигання, тоді сходи весною будуть дружні. Догляд звичайний: розпушування грунту, видалення бур'янів. Це гарна декоративна рослина, особливо під час цвітіння, коли вона вся рясно вкрита симпатичними зіркоподібними зовні білими, а зсередини червоними або жовто-гарячими квітками.

З рослин ксантоцераса можна створювати невеликі алеї або групи на галявинах у парку. Гарно виглядає він як солітер, особливо під час цвітіння.

Харчового значення насіння ксантоцераса у нас не має і, мабуть, не матиме: надто вже специфічні за смаком його «горішки», та і врожай їх невеликий.

На Україні ксантоцерас горобинолистий поширений переважно у ботанічних садах та дендропарках, зрідка зустрічається у окремих садівників-аматорів, хоча вирощувати його можна на всій території країни.

М. А. Кохно,
гол. науковий співробітник ЦБС
ім. М. М. Гришка НАН України

Попелиця порічкова листкова галова

Навесні поміж зеленого листя червоних та білих порічок дуже часто можна побачити листки, здуті у вигляді пухлин (галів) червоного кольору. Пошкоджені ними кущі помітні здалеку.

Листкова галова попелиця належить до мігруючих попелиць. Ранньої весни, під час розпускання бруньок, з яєць, які зимували на молодих пагонах порічок, вилуплюються жовто-білі личинки. Вони висмоктують сік знизу листків і перетворюються на безкрилих лимонно-жовтих самок-засновниць, які народжують личинок. Знизу листків з'являються колонії попелиць, а зверху утворюються ці червоні пухлини.

У другій половині червня народжуються личинки, які перетворюються на крилаті самки-розселительки, що перелітають з порічок на бур'яни родини губоцвітих. Там вони живляться і розмножуються до осені, утворюючи колонії переселенців.

У вересні на бур'янах знову відроджуються крилаті самки-полоноски і самці, які у вересні—жовтні повертаються на порічки. Полоноски народжують личинок, що розвиваються в амфигонних самок. Після запліднення самцями-ремігрантами самки відкладають на молодих пагонах порічок чорні продовгуваті яйця, які там і зимують.

Галова попелиця завдає значної шкоди порічкам. При великому заселенні шкідником листки всихають, приріст у таких кущів слабкий, урожай ягід значно знижується.

У травні—червні попелиць масово знищують численні ентомофаги: сонечко семикрапкове, сонечко садове, адалія двокрапкова, адалія десятикрапкова, кальвія десятиплямиста, пропілея 14-крапкова, мухи-сирфіди та золотоочки (прозора і звичайна).

Але рано навесні, під час розпускання бруньок, коли йде масове відродження личинок попелиці і заселення ними перших листків, сонечок ще мало або зовсім немає. Тоді доцільно обприскувати кущі порічок одним із таких препаратів: анометрин, ровикурт (10 мл 25%-ного концентрату емульсії на 10 л води), перметрин (25 мл/г) 10%-ного к. е. або з. п. на 10 л), або кілзар, перметрин (50 мл/г) 5%-ного к. е. або з. п. на 10 л води).

У пізніші строки за підвищення температури повітря добрий ефект дає обприскування рослин карбофосом (60 мл/г) 10%-ного к. е. або з. п. на 10 л води). Застосовують карбофос не пізніше, ніж за 30 днів до збирання врожаю. До цвітіння порічок можна також застосовувати антитлин (500 г) або відвар чи настій тютюнового чи махоркового пилу (300 г на 10 л води), але вони, коли їх застосовують, після цвітіння порічок надають ягодам гіркуватого смаку.

Чисельність попелиці знижує обприскування зеленим або господарським милом (400 г на 10 л води). За сухої погоди для підвищення ефективності і зменшення негативного впливу мила на рослину рекомендується через 5—7 днів друге обприскування (змивання мила) чистою водою.

В. М. Ткачов,
ст. науковий співробітник
Інституту садівництва УААН

Коров'як з глиною кращий за пластилін

Згоден з П. Юрківським («ДСГ», № 2 за 1994 р.) щодо можливості використання пластиліну як замазки при щепленні і для заживлення всіляких пошкоджень на деревах. Я також років з двадцять тому помітив цю властивість у пластиліну, замазуючи спочатку рани від обрізування гілок.

А одного разу, знищуючи ненажерливого хробака, що трощив деревину, дійшовши з вершини до середини стовбура п'ятнадцятирічної яблуні, я надміру постарався і речовина пошкодила майже пів квадратних дециметра поверхні кори, яка згодом відмерла, оголивши деревину. При діаметрі стовбура в 10 см та пошкодженні четвертої частини його довжини по колу розраховувати на повне відновлення втраченого традиційними методами не доводилося. Роздобути ж потрібної фарби, оліфи чи приготувати самому садовий вар за відсутності окремих дефіцитних компонентів та при 100—200-кілометрових відстанях до спецмагазинів в обласних центрах було важкувато та й недоцільно. Вирішив скористатися пластиліном. Але, всупереч рекомендації шановного автора зумисне акуратно зачистив деревину від відмерлої кори до живої. Понад те, як довідався з якогось посібника з садівництва, краї кори по всьому периметру пошкодження видалив до живої (зеленої), щоб викликати енергійніший ріст в напрямку до місця пошкодження і швидше його заповнив пластиліном.

Подібні операції повторював декілька разів. Пошкоджене місце затягувалося понад 5 років разом з ростом стовбура дерева в товщину.

Однак дещо пізніше, зацікавившись бджолами, виявив і недоліки цієї пластилінової технології. Маю на увазі збір комахами пластилінового «прополісу».

Якось, намагаючись зібрати з першої бджолосім'ї такий жаданий рекордний урожай прополісу та, вишкрібаючи для цього у бідолах всі їхні запаси натурального прополісу, виявив на стелинах, інших частинах вулика речовину якогось дивного кольору, що дуже вже нагадувала мій пластилін. І дійсно, як з'ясувалося пізніше, бджоли з апетитом працювали на пластиліновому «полі». Яка користь від такого «прополісу» відомо. Отож, щоб не фальсифікувати продукти бджільництва різними пластилінами, фарбами, смолами, а садівникам не додавати щотижня нових порцій пластичних штучних речовин, бажано їх хоча б закривати від бджіл поліетиленовою плівкою, чи хоча б світлою шматинкою, якщо це з сонячного боку, щоб пластилін не потік від додаткового розігрівання. А пасічникам раджу не відбирати повністю прополіс, особливо в період його відсутності в природі.

І ще така порада, принагідно, особливо сільським жителям. Пластилін — чужорідне тіло в біосфері планети. При його виготовленні знищується цінна сировина, електроенергія тощо. Здавна в народі користувалися природним матеріалом, до речі, безкоштовним і який швидко відтворюється, а, розкладаючись, включається в обмін речовин у природі, збагачуючи землю поживними речовинами. Це всім відомий коров'як, взятий приблизно порівно зі звичайною коричневою глиною, що підстилає чорноземи.

Служба взаємодопомоги

В Індії, де від сивої давнини і до сьогодні корови — священні тварини, коров'як вважався всіма класами суспільства винятково цінною речовиною, як в ритуальному дійстві (посвяченні верховних правителів у цей сан), так і при лікуванні людей, тварин. Лікує і глина.

А суміш коров'яка з глиною дає добрі результати в садівництві — сприяє укоріненню та приживленню пересаджених дерев з травмованим корінням. Внаслідок створення оптимального «перев'язочного» матеріалу блокується втрата вологи, поживних речовин через відполіровані садівником зрізи, доступ інфекції, стимулюється утворення захисного шару та нових всмоктуючих корінців. Те ж і в надземної маси.

В. Т. Єфименко,
Дніпропетровщина

Кролячий гній

Прошу розповісти про кролячий послід: технологію використання для удобрення грунту, в якому співвідношенні розбавляти водою. При підживленні рослин скільки розчину лити під помідори, огірки, дерева, кущі тощо.

О. С. Линник,
м. Запоріжжя

Кролячий гній — досить цінний вид органічного добрива. У його складі в середньому міститься (у процентах): 0,6 азоту, 0,3 фосфору, 0,66 калію, 0,4 кальцію й 0,17 магнію. Цей вид гною добре вносити під оранку або перекопування грунту восени з розрахунку 20—30 кг на 10 квадратних метрів. Особливо корисно вносити мервлистий кролячий гній на важких грунтах, оскільки він не лише удобрює, а й розпушує його. У цьому випадку норму внесення збільшують до 50—60 кг на 10 квадратних метрів.

Перепрілий кролячий гній доцільно вносити й для підживлення овочевих культур. Для цього його закладають у дерев'яні бочки, чани і заливають водою у співвідношенні 1:7—10. Після бродіння вносять у міжряддя з розрахунку 5—6 л на 10 квадратних метрів і розпушують грунт у міжряддях. Ефективніше вносити органічне добриво для підживлення у вологий грунт у першій половині вегетації рослин. За сухої погоди одразу ж після внесення добрив проводять полив з розрахунку 15—20 л води на один квадратний метр і розпушують міжряддя.

З метою збільшення виробництва органічних добрив кролячий гній (та інший) компостують. У цьому випадку його разом з іншими органічними компонентами вкладають шарами у компостну яму або бурт. На 100 кг гною додають 100—200 кг торфу, бур'яну (до утворення насіння), різних відходів овочевих культур, подрібнене бадилля картоплі, сміття (без скла й залишків металу), загнилу солому тощо. На 1 $м^3$ такого компосту добре додати 1,5—2 кг вапна, а при можливості ще й таку ж кількість фосфоритного борошна і каїніту. Посередині бурта роблять невелике заглиблення (рівець) для збору дощової води чи поливів. Найкраще поливати гноївкою, помиями, стічними водами. Раз у 1,5—2 місяці компост перелопачують. Через 7—9 місяців він готовий для використання. При рихлому зберіганні такого компосту за 1—1,5 року з нього утворюється перегній.

О. Ю. Барабаш

СЕКРЕТИ ВЕЛЕТЕНСЬКОЇ ГРОНИ

Мої знайомі часто дивуються: вирощуючи однакові сорти винограду, я отримую грона більші та розкішніші, ніж вони. А між іншим, мій виноградник розташований на північному схилі гори Магобі. І мікроклімат, який панує тут, можна порівняти з кліматом зони північного виноградарства. Грунт на ділянці глинистий з близьким стоянням грунтових вод. Тож, щоб виростити тут виноград, та ще високої якості, треба добре потрудитися.

Садіння винограду

Садильні ями копаю на 1 м в глибину, так само в ширину. До вибраного з ями грунту додаю пісок і дрібнозернистий гравій (до 30%), щоб надати йому пухкості. Змішую з перепрілим гноєм, деревним попелом, бором, сірчанокислим марганцем і цинком. Цією поживною грунтосумішшю засипаю яму на 30—40 см. На цій же глибині роблю «подушку» з великого гравію, перемішаного з органічними та мінеральними добривами. До «подушки» підводжу металеву чи пластмасову трубу (це дуже важливо) діаметром 5 см і з виходом над поверхнею землі на 20 см. Це — своєрідна кватирка для газообміну повітря, що сприяє диханню кореневої системи, а також для поливу і внесення рідкого добрива в зону коренів. Потім встановлюю виноградні саджанці, присипаючи кореневу систему поживною грунтовою сумішшю.

Формування кущів та догляд за ними

Перевагу надаю високоштамбовим формуванням. Але кущ формую не на вертикальній шпалері, а на горизонтальній площині у вигляді арки чи альтанки. В такий спосіб лоза краще освітлюється прямими сонячними променями і, що дуже важливо, не уражається мільдью. До того ж, немає потреби в частих трудомістких обприскуваннях рослин бордоською рідиною.

Відомо, що майбутній урожай формується впродовж поточного літа в бруньках, що знаходяться в основі черешка виноградного листка. І яким буде цей листок залежить від сонячного освітлення. Погано освітлюваний листок не продукує поживних речовин, він сам їх споживає. Це я завжди враховую і для запобігання сильного загущення видаляю частину листків, що затіняють суцвіття, зав'язь, грона з ягодами, які наливаються. А пазухові пагони видаляю не повністю. Обрізаю їх так, щоб залишався один листок, який буде «сторожем» бруньки. Його не можна видаляти, бо брунька може прорости і згубити майбутній урожай. У пагонів, що мають сильний ріст після цвітіння і на початку наливання ягід, видаляю верхівки. Такий, добре освітлюваний пагін довжиною 1,2—1,5 м, звільнений від зайвих споживачів, здатний за літо вдосталь накопичити пластичних речовин, щоб на ньому сформувалися до осені великі грона.

Упродовж літа, як правило, виноградні кущі тричі підживлюю у «кватирки» або в пробиті ломом отвори. Перше підживлення до цвітіння роблю рідким гноєм з додаванням повного мінерального добрива та мікроелементів — бору та сірчанокислого марганцю (по 1 г на 10 л розчину).

Друге і третє підживлення роблю після цвітіння з інтервалом у 2 тижні.

А ще випробував позакореневі підживлення. Результати теж відмінні. Для першого і другого позакореневого підживлення роблю суміш, з двох розчинів. Перший розчин: в 10 л води гашу 1,5 кг вапна; при частому помішуванні повністю видаляю вуглекислий газ і отримую луг. Другий розчин: в 10 л води розмішую чистий (без підстилки) курячий послід (1,5 кг) і до нього додаю 150 г аміачної селітри, 50 г суперфосфату та 50 г калійної солі. Другий розчин перед використанням витримую 3—4 дні, періодично помішуючи, а затим проціджую. Потім обидва розчини змішую: спочатку 1/3 першого розчину доливаю до другого і добре перемішую. Через 4 год вливаю ще 1/3 розчину і знову добре перемішую. І ще через 4 год вливаю решту розчину. Перемішавши остаточно, отримую готову суміш для обприскування лози.

Для третього підживлення розчини готую так само, лише не даю аміачної селітри, але збільшую втричі дозу калійної солі (замість 50 г даю 150 г на 10 л розчину).

А ще я переконався, що успіх насамперед залежить від сорту. Через мої руки за 50-річну практику любительського виноградарства пройшло їх дуже багато. Лише нових комплексностійких сортів випробував понад 50. Довелося переконатися, що більшість з них малостійкі до такої небезпечної хвороби як оїдіум. Тож виноградарям (особливо початківцям) раджу пам'ятати, що без опилювання виноградника молотою сіркою врожаю можна не дочекатися.

Найкращими в своїй колекції вважаю: Безнасінний Магарача, Україна, Ізюминка, Томайський, Восторг білий, Кодрянка.

Безнасінний Магарача. Надранній сорт. Грона великі, ширококонічні, крилаті, середньої щільності, масою 500—700 г. Ягоди середні, трохи овальні, білі, із золотистим відтінком, безнасінні, достигають в 3-й декаді липня. Обрізування лози має бути коротким (на 3—4 бруньки).

Україна. Дуже ранній сорт селекції Інституту «Магарач». Отриманий від схрещування сортів — Королева виноградників і Кибрайський ранній. Грона великі (30×15), циліндричної форми, нещільні, розкішні. Ягоди великі, овальні, чорного забарвлення, транспортабельні, м'якуш хрумкотливий з вираженим мускатним ароматом.

Залишені на кущах ягоди та захищені від птахів добре підв'ялюються і перетворюються в мускатний ізюм. Сорт рекомендований не лише для південних районів, але й для середньої зони виноградарства.

Ізюминка — надранній сорт, отриманий від схрещування Ризомата з гібридною формою «Мага-

рача» (17-57-44). Ягоди дуже великі, видовжені, темно-червоного забарвлення. М'якуш хрумкотливий, надзвичайно гармонійного смаку. Грона масою 500—1000 г, дуже розкішні. Кращі запилювачі — сорти Україна, Восторг, Кодрянка.

Токайський — гібрид від схрещування Кардинала з Сейввіларом. Дуже раннього строку достигання, комплексностійкий. Ягоди великі, овальні, червоні. Грона нещільні, розкішні, масою до 500 г. За даними Інституту «Магарач» має підвищену стійкість до філоксери. В зонах, заражених цим шкідником, можуть культивуватися кореневласні кущі.

Восторг білий. Комплексностійкий сорт. Грона масою до 1 кг. Ягоди білі, овальні, дуже великі, чудового смаку з гармонійним поєднанням цукристості і кислотності. М'якуш щільний, хрумкотливий. Ягоди достигають на початку серпня, транспортабельні, на кущі можуть зберігатися до середини листопада, а в прохолодному місці будинку — до весни.

Сорт стійкий до мільдью, витримує морози до мінус 25°С.

Кодрянка. Комплексностійкий сорт. За якостями майже повністю повторює Восторг, лише має чорне забарвлення ягід.

Крім названих випробовую ще багато інших висококякісних ранніх та комплексностійких сортів.

І. М. Сипунов,
334207, Крим, Ялта
вул. Курчатова, 3

Словничок виноградаря

Коренеутворення — біологічна здатність рослини утворювати корені з різних своїх органів. У винограду — це лоза однорічна, пагони зелені і їх пасинки, багаторічні частини куща. Інтенсивність коренеутворення залежить від сорту, температури, повітрообміну, вологості. Сприяє цьому процесу вимочування живців у воді, застосування стимуляторів росту і мікродобрив, кільчування.

Кутові вічка — невеликі, загострені вічка біля основи однорічного пагона. Міжвузля в цій частині пагона вкорочені. Пагони з цих вічок, як правило, безплідні, але придатні для формування плодових ланок у наступному році.

Кущ винограду — рослина винограду в культурі, ліана, якій за допомогою спеціальних прийомів агротехніки (обрізування, підв'язування на підпорах, операції з зеленими частинами тощо) надають різної форми. Кущ складається з підземної та надземної частин. Підземна — це підземний стовбур, на якому розвиваються корені. Надземна — це штамб (продовження підземного стовбура), плодові ланки, що складаються з стрілок і сучків заміщення, з яких виростають зелені пагони з листками, вічками (бруньками), пасинки, вусики, суцвіття, грона.

Лежкість винограду — властивість грон тривалий час зберігатися у свіжому вигляді без помітних втрат і погіршення якості. Лежкість залежить від сорту, екологічних умов та особливостей застосування агротехніки. На неї негативно впливають перевантаження кущів, низький рівень агротехніки, ураження кущів хворобами та пошкодження шкідниками, часті дощі або поливи в другій половині літа.

Листкова поверхня — сумарна площа листків пагона, куща. Площа листків у нормальному винограднику: на 1 $м^2$ виноградника — 3,5—5 $м^2$, на 1 кг урожаю — близько 1 $м^2$.

Листок винограду — боковий виріст стебла, що здійснює функції фотосинтезу, дихання, транспірації (випаровування). Розташовані листки в супротивно почерговому порядку. Листок складається з черешка і пластинки. Найхарактерніші для сорту листки розташовані головним чином на 8—12 вузлі. Росте листок протягом 5—6 тижнів.

Листокрутки — шкідник багатьох сільськогосподарських культур. Нараховується їх сотні видів, але найшкідливіші для винограду — гронова, виноградна та дворічна. Живляться бутонами, квітками, ягодами, зеленими молодими частинами куща.

Лоза. 1. Однорічний визрілий і здерев'янілий пагін без листків. 2. «Багаторічна лоза» — це всі частини куща, яким понад рік. 3. «Виноградна лоза» — вживається замість поняття «виноградарство».

Макроелементи — головні хімічні елементи, необхідні для життєдіяльності рослини: азот, фосфор, калій, кальцій, магній. Джерела поповнення їх у грунті — гній, перегній, компост, пташиний послід, деревна зола, мінеральні добрива, різні органічні рештки.

Мідний купорос — хімічний препарат, кристалічний порошок синього забарвлення, без запаху, добре розчиняється у воді. Використовується здебільшого для приготування бордоської рідини та інших розчинів, до складу яких входить мідь. Середньотоксичний. Але для організму людини в кількості 17—30 мг/кг — небезпечний.

Міжряддя — відстань між суміжними рядами кущів винограду. Буває в межах від 1 до 4 м. Залежить від сорту винограду, форми і висоти шпалери. В любительських виноградниках, як правило, буває від 1,8 м (за одноплощинних низьких шпалер) і до 3 м (коли двоплощинна висока шпалера з дашком, арка, альтанка).

Мікроелементи — хімічні елементи, що є в рослинах у малих кількостях (тисячні долі процента) і служать активаторами біологічних процесів. Для винограду особливо важливі цинк, бор, марганець, мідь, молібден, кобальт, йод, ванадій, залізо, алюміній. В любительському виноградарстві їх забезпечують шляхом підживлення деревним попелом.

Любим — трава для нареченої

Любисток — віддавна улюблена у народі рослина. Його шанували, давали ласкаві назви — зірка, любим-трава; готували з нього таємниче зілля, щоб причарувати коханого. Мріючи прожити з чоловіком у злагоді все життя, бути йому любою, наречена зашивала невеликі гілочки в поділ весільної сукні. Господині саджали любисток біля будинку: вірили, що він приносить щастя.

Любисток лікарський — багаторічна трав'яниста рослина родини селерових (зонтичних). Стебло заввишки 100—200 см, кругле, трубчате; листя блискуче, на верхівці немовби надрізане зубцями. В перший період вегетації з'являється тільки прикоренева розетка листя, а, починаючи з другого,— квіти (у червні-липні) та плоди жовто-бурого кольору. Квіточки жовтуваті, дрібні, складаються з п'яти пелюсток і зібрані в круглі складні зонтики.

Досі вчені точно не встановили батьківщини любистку. Вважають, що походить він з гірських областей південної Європи. Припускають, що дикі його форми можна зустріти в горах південно-західної Азії.

Здавна цю траву розводять у садах, на городах, у палісадниках як декоративну і пряну рослину, зокрема в південних регіонах європейської частини Росії, на Кавказі, але особливою любов'ю користується вона в Україні.

Про лікарські властивості любистку згадували ще Пліній-старший та Діоскорід. Монахи лікували ним багато хвороб, спеціально вирощували його в своїх садах.

Догляд за рослиною не займає багато часу. Але регулярний полив та дренаж необхідні. Краще росте у трохи затінених місцях. Розмножувати можна, розділяючи кущ, або кореневими живцями, а найпростіше — насінням, що висівають грядками. Відстань між дорослими рослинами повинна бути до 60—70 см.

У народній медицині широко використовують коріння рослини (рідше траву і плоди). Висушена сировина гігроскопічна, тому зберігають її в сухому місці в закритих банках.

Любисток має відхаркувальні, болетамуючі та заспокійливі властивості.

Здавна селяни в лазнях віниками з трави «виганяли» простуду, а дітям від гостриків давали натщесерце їсти молоді стебла або порошок з коріння (1—2 ст. ложки разом з 3 ст. ложками меду).

Як засіб проти виразки шлунку та дванадцятипалої кишки застосовують суміш коріння кульбаби лікарської (5 г), любистку (30 г плодів та 20 г коріння) та алтеї лікарської (15 г). Ретельно перемішати компоненти, додати півсклянки меду та 0,5 л горілки. Настояти 9 діб у теплому місці, процідити. Приймати по 2 ст. ложки вранці та ввечері.

Захворювання сечового міхура лікують сумішшю коріння любистку, трави фіалки триколірної і плодів ялівцю звичайного (порівну). Ст. ложку сировини залити склянкою окропу, настояти, випити ковтками протягом дня.

Зняти головний біль можна, приклавши до чола свіже зім'яте листя.

Це також ефективний сечогінний засіб від водянки серцевого походження. Столову ложку подрібненого кореню залити 400 мл окропу, настояти 1 год. Пити по 0,5 склянки 4 рази на день до їжі.

Волосся буде гарним, якщо двічі на тиждень мити його настоєм коріння (без мила).

Безумовно, любисток — цінний лікувальний засіб, але, водночас, це й овоч, і пряність. Як харчова ця рослина відома здавна. В середньовічній Європі її насіння заміняло перець, що дорого коштував, а в старій Англії в тавернах подавали тонізуючий напій з любистка.

Усі частини рослини мають своєрідний різкий запах та смак, що нагадує селеру. Молоду зелень, багату на вітаміни, додають до салатів, а листя та коріння в невеликих дозах як приправу до супів, м'ясних та рибних страв. Засолені та мариновані овочі набувають приємного смаку, коли як спеції використовують любисток.

Зимову одежу зберігають від молі, перекладаючи листям цієї рослини.

У давні часи в Україні користувалися милом домашнього приготування. Всі частини рослини варили в міцному лузі, проціджували, додавали багато топленого яловичого сала і знову кип'ятили.

Листям та корінням лікують домашніх тварин, але як їжу для рогатої худоби не використовують, бо молоко набуває специфічного неприємного запаху.

Л. Марченко,
м. Київ

Служба взаємодопомоги

Парило росте й у вашому краї

Після публікації в № 8 «ДСГ» за 1994 рік мого листа під назвою «Диво-рослина з Карпат» до мене надійшло дуже багато листів і всі з одним проханням: вишліть траву.

Я розумію, відчай і горе хворих людей, бо й сама була у такому становищі. І поки в мене була трава, надсилала її, але ось запас вичерпався і я просто не в змозі усім допомогти. Люди добрі, читачі журналу, будь ласка, зрозумійте мене правильно: писала я той лист не задля грошей, просто хотілося поділитися з вами тим, що знаю про цю рослину. Думала так: якщо мені допомогло, то нехай допоможе й іншим.

А парило росте по всій Україні. На Дніпропетровщині, Луганщині, Кіровоградщині та в інших областях його досить багато. Наприклад, на Дніпропетрощині в Солонянському районі біля села Гончарка ми збирали цю рослину в балці. А в селі Шевченковому за 30 км від Кіровограда я бачила багато парила біля ставка.

Треба сказати, що парило на жаль, незаслужено забуто. А я уже двадцять років ним користуюся і щоразу воно стає мені за найкращого лікаря.

Щоб легше знайти цю рослину, треба знати її місцеві назви. А вони дуже різноманітні.

У книжці «Лікарські рослини Карпат» подано такі місцеві назви: буквиця, жебичек, гармонія, гладишник, гладишник правдивий, гладушник, глекопар, горлянка, грудник, жолотник, землянничник, ягодиць, золотник, зрадзілля, зрадзіль, йолотник, кішка, кожушечка, кожушка, лепельки, кошка, лепельник, липник, маслянка, парник, печеночник, печінник, підсметанник, порушень, пухарець польовий, репешник, репик, ріпчай, репник, рип'яшки, рипка, рип яшок, сметанник, судопар, товстушка дівчача, ябошник.

Ще раз прошу пробачення у тих наших читачів, котрим не змогла допомогти травою. Просто сьогодні у мене більше її немає.

Марія Іванівна Грига,
295351, Закарпатська обл.,
Свалявський р-н, с. Керецьки, 582

Не втрачаємо надії

Шановна редакціє! Наша родина багато років передплачує журнал «ДСГ». До «Служби взаємодопомоги» (такої корисної і необхідної!) читачі звертаються за порадами, як лікувати різні недуги. У нас теж біда. Мати тривалий час хворіє на лишай (герпес). Лікарі, до яких ми зверталися, не можуть допомогти. Але ми не втрачаємо надії. Можливо, хтось з читачів підкаже народні методи лікування.

Родина Філіпових,
Хмельницька обл.

Гортензія

Цей багаторічний напівчагарник належить до родини гортензієвих. Він до 1,5 м висоти. Його овально-листоподібні, зубчасті, зверху неопушені листки розташовані супротивно. У суцвітті-щитку зібрані квітки з 4—5 листків-пелюсток із рожевими, білими, червоними чашолистиками, що розрослися.

Відомо понад 100 сортів гортензії.

Цвісти починає вона на початку березня. Гортензія — рослина винятково вологолюбна, добре переносить затінок, любить кислий грунт (рН 5,5—6). Розмножують живцями, відсадками, рідше — насінням. Насіння висівають у ящики у лютому в земляну суміш, яка складається з листової, торф'яної землі та річкового піску у співвідношенні 4:2:1. Загортають шаром землі, що дорівнює їхній товщині. Посіви накривають склом і утримують постійно вологими. З появою сходів скло знімають. Після утворення другого листка сіянці пікірують у землю того ж складу, а пізніше розсаджують по одному в 7-сантиметрові горщики.

При розмноженні живцями їх зрізують під вузлом гострим ножем, намагаючись не пом'яти тканину деревини. Живці повинні бути завдовжки 6—8 см і мати 2—3 вузли, при цьому на нижньому зрізують один або обидва листки. Наймолодші пагони з дрібними листками укорінюються краще.

Живцюють у субстрат з торфу і піску (2:1) або торф'яної і дернової землі (1:1) з додаванням 1,8 частин піску і 3 кг рогових стружок на 1 $м^3$ суміші.

Горщики зберігають при температурі 14—15°С, а в квітні переносять у напівтеплі парники. У червні рослини перевалюють у горщики діаметром 11—13 см. Після укорінення (через тиждень) їх встановлюють на грядках відкритого грунту у заздалегідь приготовлених ямках. Верх горщика повинен знаходитися на 3—4 см вище рівня землі. Землю в горщиках і між ними мульчують торфом. Можна садити безпосередньо в грядки без горщиків. У такому разі рослини треба щедро поливати, обприскувати, прополювати і розпушувати, а також видаляти зайві пагони, підживлювати розчином мінеральних добрив двічі на місяць (30—35 г аміачної селітри, 40—50 г — простого суперфосфату, 30 г — сірчанокислого калію на 10 л води). У середині серпня підживлення припиняють, а полив скорочують до мінімуму, щоб запобігти вегетативному росту і щоб зав'язалися квіткові бруньки. У цей час горщики повертають (не виймаючи з грунту) на один оберт, надривають корені, що проросли крізь дренажний отвір. У кінці вересня їх виймають з грунту і щільно встановлюють на грядці. Рослини з грудкою землі висаджують у 13—15-сантиметрові горщики. До настання холодної дощової погоди гортензію переносять у парник, який накривають рамами, або встановлюють плівкове укриття на грядках.

Із настанням перших осінніх приморозків рослини заносять у сховище з температурою 1—4°С і зберігають при пониженій вологості (20—22%), не допускаючи пересування, яке призводить до відмирання (засихання) квіткової бруньки. Щоб зменшити пересихання грунту, горщики укладають набік. Рослини періодично обприскують (2—3 рази на місяць) і обчищають від засохлих листків. Період спокою триває 70—80 днів.

На вигонку ставлять, починаючи з грудня, при температурі 8—12°С. Із збільшенням освітленості поступово підвищують температуру, після відростання листків — до 16—18°С.

Перед встановленням на вигонку бажано верхній шар землі замінити свіжим. У цей час можна робити перевалку. Із появою листків полив збільшують, обприскування припиняють. У цей період рослини підживлюють двічі на місяць: 30 г сірчанокислого амонію, 20 г фосфорнокислого калію і 15 г сірчанокислого магнію на 10 л води. Один раз у місяць додають 0,2 г марганцевокислого калію.

Дуже корисний досвід південних господарів по застосуванню алюмо-калієвого галуну (30—40 г на 10 л води). Дворазовий полив викликає зміну забарвлення суцвіть: рожеві стають блакитними, темно-рожеві — фіолетовими.

Сорти середніх строків цвітіння зацвітають через 130—140 днів. Цвітіння триває 28—30 днів. При більш високій температурі (20—22°С) рослини зацвітають через 100—105 днів, або на 1—1,5 місяця раніше.

Гортензія мало ушкоджується шкідниками й уражується хворобами. Частіше її пошкоджують попелиці та павутинний кліщ і то при високій температурі. Попелиці оселяються на нижньому боці листків, на пагонах, пуп'янках, квітконіжках і викликають білувате забарвлення, скручування і деформацію листків. Для боротьби з ними рослину рекомендується обприскувати 0,05%-ним розчином актеліку. Добрі результати дає і 0,1%-ний розчин піримору з розрахунку 200 мл на одну рослину.

Крім того, листки і стебла гортензії уражуються несправжньою борошнистою росою. На листках з'являються маслянисті, у подальшому жовтіючі плями. Розвитку хвороби сприяють висока вологість, температура 18—20° і вище. Ефективним засобом боротьби з нею є обробка уражених рослин мідномильною рідиною (150 г зеленого мила, 15 г мідного купоросу на 10 л води).

При вигонці гортензії іноді спостерігається хлороз. Листки світліють і тільки жилки лишаються зеленими. На кислих грунтах у рослин рідше буває хлороз, ніж на грунтах, багатих на вапно. Для ліквідації хлорозу Е. М. Фомін рекомендує 2—3-разовий полив уражених рослин розчином азотнокислого калію (40 г на 10 л води) і через 3 дні — розчином залізного купоросу тієї ж концентрації.

ЇЖА, ПРИГОТОВЛЕНА САМОЮ ПРИРОДОЮ

Основний білок, який вміщується у молоці — козеїн. Він постачає організм найбільшим набором амінокислот. Засвоєння молочних жирів також досить високе (95—98%). Жири приймають участь у створенні мембран клітин. Завдяки молочним жирам організм приймає і жиророзчинні вітаміни A і D. Молочний цукор — лактоза і галактоза — також великий фактор росту, особливо галактоза, необхідна для живлення мозку.

У свіжому пастеризованому коров'ячому молоці є майже всі вітаміни. Однак при кип'ятінні втрачається вітамін С.

Лецитин, який є у молоці, має властивість видаляти жирові краплі з клітин печінки. Їжа людини починається з грудного материнського молока, і впродовж усього життя молоко є найкориснішим продуктом для людини. Фізіологічна потреба організму в молоці залежить від віку людини. Для дітей від 1 до 3 років щоденна норма його дорівнює 700 мл, від 3 до 5 років потрібно споживати його по 600 мл на день, а у віці до 16 років — 500 мл. Така ж норма потрібна людям у так званому активному (творчому) віці. Людям похилого віку норма молока становить 450 мл на добу.

Молоко — це продукт, який підтримує молодість організму й оберігає його від раннього атеросклерозу. Воно малокалорійне, постачає організмові пластичний матеріал для будови клітин й приймає активну участь у захисних процесах організму.

Дещо про кисле молоко

Невідомо з яких часів болгари почали заквашувати свіже молоко і вживати молочний продукт з новими властивостями. Давність цього рецепту доводять міфи і легенди, історичні факти. У французького монарха Людовіка XIV була шлунково-кишкова хвороба і його вилікували болгарським кислим молоком. Ця пригода стала відома великому російському мікробіологу і дарвіністу І. І. Мечникову. Займаючись проблемами довголіття, він встановив, що особливо багато довгожителів нараховується у Болгарії, де кисле молоко постійно використовувалось у їжу. Вивчаючи дію цього продукту на організм людини, Мечников переконався, що він змінює шлунково-кишкову мікрофлору, тобто знищує мікроби.

У 100 г кислого молока — всього 76 ккал. Тому воно рекомендується як дієтичний продукт повним людям. Кисле молоко багате калієм (190 мг), кальцієм (150 мг) і фосфором (135 мг). У ньому є майже всі вітаміни, а квашене козине молоко надзвичайно багате вітаміном РР, або нікотиновою кислотою, що благотворно впливає на мозкову функцію. Високий вміст цих біологічно активних речовин робить кисле молоко незамінним продуктом харчування для дітей і людей похилого віку. Відомий болгарський педіатр А. Фиков у результаті багатолітніх наукових спостережень довів, що після материнського кисле молоко є найкращою їжею для немовлят. Кисле молоко багатше амінокислотами, ніж свіже. Це благотворно впливає на процес росту та розвиток підростаючого організму. Кисле молоко сприяє процесу виведення із організму продуктів розпаду, а також деяких шкідливих хімічних речовин (таких як важкі метали), що потрапили до організму разом з їжею. У зв'язку з цим кисле молоко широко використовується для лікування запорів і в харчуванні людей, які працюють у шкідливих для здоров'я умовах.

Лікувальні властивості кислого молока зберігаються і в приготованих з нього напоях (айран, молочні коктейлі тощо). Кисле молоко використовується у багатьох кулінарних рецептах. Наприклад, суміш кислого молока і фруктів поповнює вітамінний баланс організму вітаміном С й органічними фруктовими кислотами.

Перелічені властивості молока переконують у необхідності його в раціональному, профілактичному і дієтичному харчуванні.

Так великий російський фізіолог І. П. Павлов назвав молоко за його властивість високого засвоєння і прекрасного балансу основних компонентів. Молоко — колоїдна рідина, яка вміщує 3—4 г білків, від 3 до 8 г жирів і від 4 до 6 г (на 100 мл продукту) молочного цукру.

●

Приготування молочних напоїв

Молоко з цукром

Молоко — 1 склянка, цукор — 1—2 чайні ложки, цедра лимона або апельсина — за смаком.

До гарячого (ще не скип'яченого) або холодного молока додати цукор і гарно розмішати. Для вживання із солодкими стравами додають ще цедру лимона і трохи видержують, щоб молоко ароматизувалося. Потім цедру виймають або проціджують молоко.

Молоко з цитрусовими плодами

Щоб отримати молоко з ароматом цитрусових, попередньо готують екстракт із цедри. Для цього цедру із двох плодів дрібно перемелюють, заливають кип'яченою холодною водою (півсклянки) і дають настоятися 6—8 годин. Одержаний екстракт додають до молока за смаком.

Молоко з апельсином

Апельсин — 1/2 шт., цукор — 1 столова ложка, екстракт із цедри — за смаком, молоко — 3/5 склянки. Апельсин можна замінити мандарином.

До склянки покласти м'якуш апельсина, додати цукор, ретельно розмішати, потім наповнити холодним молоком і за смаком додати апельсиновий (або мандариновий) екстракт.

Молоко з фруктовим соком або сиропом

Молоко — 4/5 склянки, фруктовий сік — 1,5 столової ложки, цукор — 1 столова ложка.

До холодного пастеризованого молока додати фруктовий сік (сливовий, абрикосовий, грушевий або інший) та цукор і розмішати. Замість соку можна використати за смаком фруктовий сироп. У такому разі не потрібно додавати цукру.

Секрети кухні тітки Насті

Молоко з джемом

Молоко — 4/5 склянки, фруктовий сік або варення —1,5 столової ложки.

Фруктовий джем або варення без кісточок ретельно розтерти і потроху додати до холодного пастеризованого молока.

Молоко з жовтком

Жовток — 1 шт., молоко — 4/5 склянки, цукор — 1 чайна ложка.

Жовток з курячого яйця ретельно розтирають з цукровим піском (або цукровою пудрою) і повільно (перемішуючи) вливають до них молоко. Молоко з жовтком можна пити гарячим або холодним.

Молочно-шоколадний напій з морозивом

Молоко — 4 столові ложки, вершки — 1 столова ложка, морозиво вершкове — 75 г, шоколадний сироп — 2 столові ложки, цукор — 1 чайна ложка, ваніль — за смаком.

У склянку кладуть вершкове морозиво, додають шоколадний сироп, вливають пастеризоване молоко, добре перемішують. Зверху кладуть вершки, збиті із цукровою пудрою.

Для шоколадного сиропу беруть какао і ретельно розтирають його з цукром, а потім розводять водою і кип'ятять. Після охолодження додають вершки і ваніль.

Молоко з лимонним соком

Молоко — 3 склянки, цукор — 4 столові ложки, яєчні жовтки — 3 шт., лимонний сік — 3 чайні ложки (4 порції).

Молоко кип'ятять з цукровим піском. Окремо у невеликій кількості молока розтирають жовтки і обережно, помішуючи, додають їх маленькими порціями до киплячого молока. Потім молоко охолоджують і капають у нього, весь час помішуючи, лимонний сік.

Пунш молочний гарячий

Молоко — 2/3 склянки, цукор — 1 чайна ложка, коньяк або лікер — 1 чайна ложка, мускатний горіх.

У склянку кладуть цукрову пудру, наливають коньяк або лікер, розмішують, додають гаряче молоко. Зверху посипають тертим мускатним горіхом.

Молочно-морков'яний напій

Молоко — 150 мл, морква — 50 г, сіль — 2 г, цукор — за смаком.

Моркву натирають на дрібній тертушці, змішують з молоком і сіллю. Можна додати цукор за смаком. Подають у склянці холодним.

Томатно-молочний напій

Молоко — 150 мл, томатний сік — 50 мл, сіль — 2 г.

Усі компоненти, передбачені рецептурою, збивають і зразу ж подають на стіл.

Молочний крюшон

Молоко — 1 літр, цукор — за смаком, лимон — 1 шт., свіжі ягоди — 300 г (6 порцій).

Сезонні ягоди (полуницю, малину, вишню, смородину та ін.) сортують, промивають, кладуть у крюшонницю, посипають цукровою пудрою, видержують протягом 1 год., додають сік одного лимона, трохи протертої лимонної цедри і заливають охолодженим молоком. Усю масу трохи перемішують і добре охолоджують. Подають у бокалах з соломинкою і чайною ложечкою.

Служба взаємодопомоги

●

Звертаюсь до читачів з проханням поділитися на сторінках «ДСГ» рецептом виготовлення мармеладу в сільських умовах.

Т. Павленко,
Вінницька обл.

●

Можливо, хтось із читачів напише рецепти квашення у діжці огірків, помідорів, яблук.

Т. Назаренко,
Полтавська обл.

●

Прошу поділитися секретом виготовлення у домашніх умовах кондитерського виробу — козинакі.

В. І. Хортюк,
273020, Одеська обл.,
Кодимський р-н, с. Серби

СИР ТА МАСЛО НЕ ЗАШКОДЯТЬ

Жителі забруднених внаслідок Чорнобильської катастрофи районів України мабуть пам'ятають, скільки молока було вилито на землю із великим (понад норму) вмістом радіонуклідів. І як людей попереджали проти вживання молока і молочних продуктів від худоби з особистих господарств?

Однак старший науковий співробітник, керівник групи переробки молока Українського НДІ сільгоспрадіології Федір Федін вважає, що це робили даремно. Зараз він як науковець займається розробкою технології отримання сиру із забрудненого радіонуклідами молока, який був би в десятки й сотні разів чистішим, ніж це вимагають тимчасово допустимі рівні, затверджені Мінздравом України. І треба сказати, що вже тепер він досяг неабияких успіхів.

Тим, хто живе на забруднених територіях і щодня отримує від своєї корівки молоко, він радить найбільш «чистий» продукт, який можна одержати з такого молока — це топлене вершкове масло. Воно практично вільне від радіонуклідів цезію і стронцію. Тобто, молоко треба сепарувати, виробляти з нього вершкове масло, у якому у п'ять разів менше радіонуклідів, ніж у молоці-сировині. Із нежирного молока традиційним способом можна отримати сир, який теж виходить досить «чистим». А вже з цього сиру можна приготувати домашні тверді сири, які будуть набагато «чистішими», ніж це вимагають нормативи.

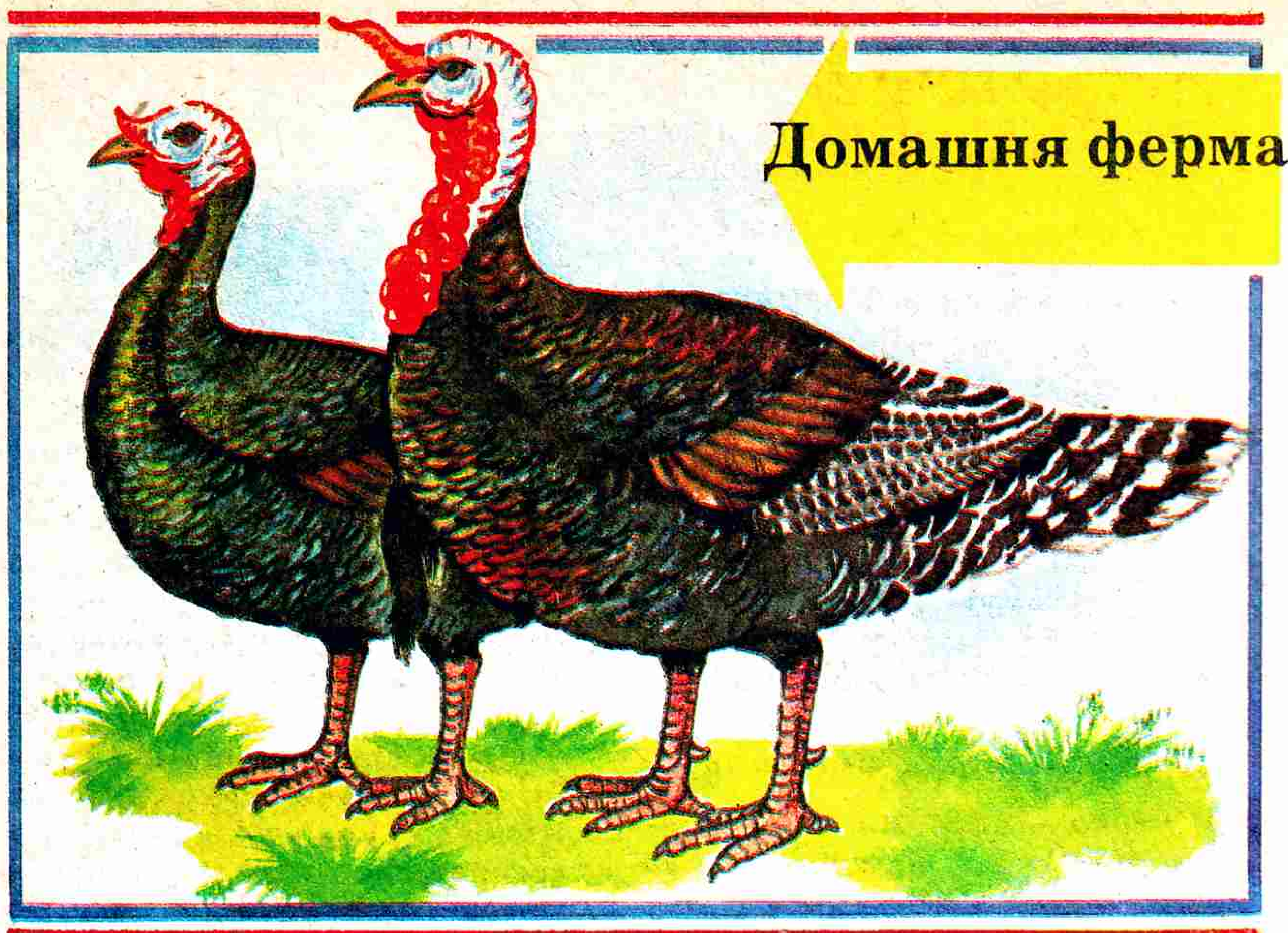
Отже, становище не таке вже й безнадійне. Вчені шукають і, головне, знаходять методи очищення продукції, яку одержують сільські трудівники на забруднених радіацією територіях.

Ю. Дронжкевич,
м. Київ

●

Люди добрі, травознавці, народні цілителі! Просимо вас — допоможіть врятувати нашого дванадцятирічного синочка Павлика. Хворіє він на дистрофію м'язів, яка прогресує. Вже не може сам ходити, навіть по хаті його переносимо. Напевно ж є народні методи лікування цієї хвороби. Будь ласка, люди добрі, відгукніться на наше горе, вік вам дякуватимемо.

Василь Федорович Нестеренко,
245941, Сумська обл.,
Роменський р-н, п/в Василівка

гість тримати 60—70%. Обігрівають приміщення вугіллям, дровами, газом. В останній час використовують інфрачервоні електролампи і лампочки високого нагріву. Температуру контролюють термометром, який прикріплюють на стіні на рівні голови індичати.

У перший тиждень молодняк освітлюють круглодобово, до місячного віку його поступово зменшують до 15—17 годин, а влітку, якщо в приміщенні є вікна, можна обійтися без електроосвітлення.

Зір в індичат стає нормальним тільки через 4—5 днів після виводу. Найбільше реагують вони на зелений колір. Тому до годівниць їм кладуть зелений подрібнений корм. Закріплюють над напувалками блискучі металеві предмети. Дуже важливо навчити індичат їсти і пити в перші два дні тижня. Як тільки їх посадили в приміщення, потрібно одразу нагодувати. До першої годівлі молодняк поять із піпетки поживним розчином (склянка молока, дві чайних ложечки цукру, розтовчених шість таблеток полівітаміну, 0,5 чайних ложечки біовіту). Влітку необхідно давати індичатам суміш люцерни, кропиви, моркви (комора вітамінів).

Напувати краще із скляної банки, яку наповнюють водою, накривають блюдцем і перевертають догори дном. Через 7—10 днів у воду додають марганцевокислий калій до світло-рожевого кольору.

У першу годівлю птиці дають подрібнені круті яйця із розрахунку 4—5 г на одну голову на добу, 3—6 г свіжого сиру, 2—3 г пшона, 3—4 г червоної моркви, 0,3 г зеленої цибулі. Доповнюють раціон і свіжим кисляком. Другого-третього дня даванку яєць зменшують, а до сиру домішують круту кукурудзяну або пшоняну кашу і на 5—6-й день просіяну вівсяну, ячмінну або кукурудзяну дерть. Від того, як індичата підростають, даванка в комбікормі (заводське виготовлення) підвищується за добу на голову з 10—25 г в перші два тижні до 300 г, а загальна витрата за весь період вирощування становить близько 30 кг. Не можна годувати комбікормом, який готується для свиней і великої рогатої худоби, бо в ньому багато солі і він мало поживний. Птиця надзвичайно чутлива до харчової солі, яка може спричинити отруєння.

У зв'язку з тим, що сьогодні комбікорм для індичат важко

ІНДИК — ОКРАСА ПТАШИНОГО ПОДВІР'Я

Мати смачне та дієтичне індиче м'ясо може кожен власник присадибної ділянки, якщо буде правильно годувати й утримувати індичат. З цією метою найпростіше використовувати вигули з травостоєм або заготовлювати зелень.

Добових індичат можна вивести під квочкою, в інкубаторах. Однак буде менше мороки, якщо придбати на інкубаторних станціях або на птахофабриках добових індичат, які повинні важити не менше 47 г, міцно стояти на ногах, мати не відвислий, але м'який живіт із загоєною пуповиною, рівний густий пух. В'ялих і слабих індичат краще не купувати.

За декілька днів до придбання потрібно підготувати для них приміщення: вичистити, відремонтувати, вимити, стіни побілити 20%-м розчином негашеного вапна. Ремамент обробити вогнем. Підлогу застеляти 10—15-сантиметровим шаром із стружок або тирси. Можна також використати суху чисту солому, торф, подрібнені кукурудзяні качани, сухий пісок.

Підстилку потрібно періодично розпушувати, вологу замінювати на свіжу.

За добу до посадки птиці необхідно продезинфікувати приміщення парами формаліну за температури повітря не нижче 20°С. Для цього із розрахунку на 1 м^3 приміщення використовують 30—45мл формаліну (40%-й), 15—20 мл води і 20—35 г марганцевокислого калію. Розчин заливають до ванночки або тазика, приміщення щільно зачиняють на 12—24 години, а перед самою посадкою птиці провітрюють.

У перший місяць на кожний квадратний метр площі повинно бути не більше 15 голів, до двомісячного віку — 8—10, а старших — 4—5 індичат. Під час вирощування індичат у клітці щільність можна збільшити в 1,5 рази.

Треба суворо стежити за температурою повітря у приміщенні. На початку життя перші два тижні в індичат ще недостатньо розвинений механізм терморегуляції. Тому в початковий період їхнього розвитку потрібна підвищена температура в приміщенні, оскільки охолодження і висока вологість для них шкідливі. Якщо температура тіла різко знижується, то індичата перестають рухатися, нападає судомне дихання і можливий падіж. Відтак вони скупчуються і можуть загинути від задушування. Перегрів для молодняка теж шкідливий: індичата стають в'ялі, апатичні, важко дихають. Багато п'ють води, що спричинює розлад шлунково-кишкового тракту, нападає пронос.

Температура повітря у приміщенні повинна бути в перший тиждень 28—30°С, поступово понижуючись до місячного віку до 18—20°С. На цьому рівні її можна витримувати до кінця вирощування. За таких умов треба обов'язково створити зону з вищою температурою недалеко від джерела обігріву, з поступовим пониженням її з 35—37°С у перші дні до 22—23°С до місячного віку. Відносну воло-

придбати, необхідно самим готувати суху кормову суміш із подрібнених зернових (48—60%), гороху (15—25%), соняшникового шроту (20—25%) і крейди (3—4%). Зернобобові корми потрібно подрібнювати до крупки, але ні в якому разі не до борошна.

З 1,5-місячного віку індичатам можна згодовувати ціле зерно, а ще краще проросле, в якому багато вітамінів. Дають вологі мішанки (комбікорм, зернобобові, різну зелень і харчові відходи). До годівлі вводять зелень бобових (конюшину, люцерну, горох, вику, донник), до початку або в період цвітіння — кропиву (попередньо ошпарюють), кульбабу, гичку моркви, буряків, брюкви, редиски, листя капусти, зелену цибулю. Траву та гичку подрібнюють (не більше 1—2 см) або пропускають через м'ясорубку. Цими культурами птицю годують з 6—7-денного віку. Зелень можна вводити до раціону в дозах від 2 до 15%. Цибулю давати тільки вранці та вдень. А також можна годувати подрібненими яблуками, грушами, сливами.

До раціону можна вводити варену картоплю (з 10—15-го дня) по 5—6 г на голову на добу, збільшуючи дозу до 50—60 г до двомісячного віку. Паростки з картоплі видалити, а воду після відварювання зливати для запобігання враження індичат отрутою салоніном.

Для згодовування зернобобові (горох, вику, боби) попередньо замочують на 1—2 години, а потім пропарюють або проварюють у невеликій кількості води, що підвищує використання птицею протеїну. Восени та взимку до мішанок можна додавати хвою, сіно, сінне борошно, червону моркву, силос, ягоди горобини, шипшину. Згодовувати в подрібненому вигляді в сумішках (3—10 г на 1 голову на добу). Сінного борошна можна давати від 4 до 12% від всієї маси корму. Моркву дають тертою, у кількості 10—20%. Силос із зелені бобових трав (5—15%) з домішкою подрібненої моркви (85—95%) згодовують у кількості 10—15%. Для силосування потрібно косити культури в ранній стадії вегетації. Сировину подрібнюють величиною 0,5—1,5 см.

Дуже важлива для індиків мінеральна підгодівля. Черепашки, крейда, вапно гашене, вапняк, проварена яєчна шкаралупа — основні постачальники кальцію у раціонах. Їх дають птиці до 2—3%. Гравій насипають до окремої годівниці. Подрібнене деревне вугілля згодовують у кількості 1%, коли нападають проноси. Харчову сіль дають у вигляді водного розчину не більше 0,2% від загальної кількості корму. Зерно заготовляють із розрахунку 50—60 кг на 1 голову.

Індичата надзвичайно чутливі до різкої зміни корму, тому міняти годування потрібно поступово. Молодняк, який підростає, потрібно випасати на пасовищі. Там вони поїдатимуть зелень, молоді пагінці і насіння трав, велику кількість шкідливих личинок, жуків, таргана-черепашку та інших шкідників. Але не можна випасати індичат вранці по росі або відразу після дощу.

На вигулі ставлять годівниці і напувалки, а в спеку роблять легкий навіс. У приміщенні і під навісом встановлюють гнізда на висоті 45—50 см із розрахунку 30—35 см на 1 голову. Гніздами молодняк починає користуватися у віці 1—1,5 місяці.

Здебільшого індичата захворюють через неправильне утримання або годівлю. У птиці, яка захворіла, зникає апетит, очі заплющені, важке дихання, індичата шкутильгають або зовсім не встають, нападають судоми кінцівок та голови. Подібні порушення можуть бути викликані отруєнням, відсутністю або нестачею у кормах вітамінів та мінеральних речовин.

За відсутності вітамінів групи «В» порушується координація руху, появляються судоми, голова падає назад. Через нестачу вітаміну «D» й утримання у приміщеннях без вигулів: птиця погано ходить, часто лягає, рухи її скуті, у неї кривляться кінцівки. У домашніх господарствах індичат здебільшого вирощують влітку, тому для попередження кишково-шлункових захворювань особливу увагу потрібно звертати на санітарний стан приміщень та інвентар. У місцях, де утримується птиця, не повинно бути вологи, годівниці, напувалки слід щоденно чистити щіткою і споліскувати водою. На рідше одного разу на тиждень ошпарювати окропом, висушувати і ставити на нове місце.

Формувати племстадо необхідно в співвідношенні індиків та індичок 1:10. На січень-лютий приміщення треба утеплити, позатуляти найменші щілини, обладнати гнізда із розрахунку 1 гніздо на 4—5 голів. Підстилку класти шаром 25—30 см. Підтримувати температуру в пташнику не нижче 5°С.

У безвітряні дні за температури не нижче 25°С можна птицю випускати на вигул, огороджений снігозахисними щитами. Розчищати їх від снігу, настилати солому. Вигул обладнують з південного боку пташника, шириною 3—4 м, гнізда роблять із розрахунку 40 см на 1 голову.

Щоденно стежити за птицею, слабку відокремлювати, підгодовувати або вибраковувати.

Світловий день повинен тривати 13—14 годин на добу, його подовжують штучним освітленням.

Годувати птицю не менше 3-х разів на день. Уранці і в обід дають мішанку із помеленого зерна, вареної картоплі, сінного борошна, а ввечері — пророщене зерно. Зернова частина раціону повинна становити 250—300 г на 1 голову на добу. Соковиті корми дають птиці вволю.

Із вітамінних згодовують моркву, пророщене зерно, дріжджі. Підвішують снопики кропиви, заготовленої влітку. Обов'язково дають мінеральні речовини (черепашки, шкаралупу, гравій, крейду).

Для індиків інкубація починається в лютому. З перших днів необхідно організувати підгодівлю самців із годівниць, підвішаних на стінах. До раціону вводять пророщене зерно, ячмінь, овес, мелену макуху, шрот, дріжджі, риб'ячий жир.

Гнізда слід оглядати щогодини і стежити, щоб не було засиджування індичок. Якщо така появляється, то це явно квочка. Вона починає квоктати і перестає нестися.

Яйцекладку в індичок можна пришвидшити, але для цього вони повинні бути здорові, міцні, вгодовані і досягти статевої зрілості. Ранню яйцекладку можна викликати за допомогою штучного освітлення за 1—1,5 міс. до запланованого строку інкубації. Для цього беруть 2 електролампи по 100 Вт на кожних 100 кв. м площі підлоги. Світловий день доводять до 13 годин на добу.

Молодняк можна виводити під квочками із розрахунку 6—7 індичих яєць на 1 індичку.

Прислухайтесь до поради і вирощуйте індиків. Це надзвичайно вигідно і корисно для вашого здоров'я.

Н. Я. Боцуляк

●

Як боротися з комахами

Мухи. Поставте влітку в кімнатах, на шафах відкриті пляшечки з касторовим маслом. Мух не буде.

Таргани. Змішайте 10 чайних ложок порошку бури, 5 столових ложок борошна, 5 ложок цукрової пудри, 3 чайні ложки порошку каніфолі і одержану суміш тримайте в місцях, де з'являються таргани.

С. П. Скоринський,
м. Львів

Блохи. Водитись вони люблять під підлогою у кімнатах. Розстеліть під ліжками, меблями, на підлозі квітки чебрецю. Через тиждень комахи зникнуть.

Р. Ясниський,
292193, Львівська обл.,
Яворівський р-н,
с. Івано-Франкове, вул. Шухевича, 25

Служба взаємодопомоги

Навчіть рибалити

Я навчаюся у п'ятому класі. Живу недалеко від річки. Коли маю вільний час, люблю посидіти з вудочкою. В основному ловлю на черв'яків. Але якось прочитав у газеті, що можна, особливо влітку, гарно ловити плотву на якісь кузки, начебто водяні.

Будь ласка, надрукуйте у «Службі взаємодопомоги» розповідь, чи є справді такі водяні кузки і чи на них гарно береться плотва влітку.

Павлик Слюсаренко,
Черкаська обл.

Справді, є такі кузки, а в літературі їх ще називають водяними личинками. Переважно вони водяться у канавах, але з проточною водою. Живуть вони на сухому гіллі, що затонуло, у старих палях водяних млинів, стеблах рогози чи очерету. Лапками міцно тримаються за поверхню того предмета, якого собі вподобали.

Сама ж кузка міститься у майстерно вимурованому довгастому панцирку. Коли залишає насиджене місце, то пересувається за допомогою лапок разом із своїм «одягом».

Так, на цих личинок справді влітку гарно береться плотва. Але щоб насадити кузку на гачок, її необхідно добути із панциря. Робити це треба акуратно, бо вона дуже не хоче залишати свій кожушок, який, напевно, захищає від ворогів.

Отже, слід обережно, щоб не роздушити, пальцями лівої руки взяти панцир, а пальцями правої, також акуратно, голівку і плавно витягати, бо часто, відчуваючи загрозу, личинка опирається, не хоче «виходити» із свого кожушка, й тоді голівка відривається, личинка гине. Насаджувати на гачок нижче голівки.

І ще. Ця водяна «тваринка» дуже чутлива до перепаду якості й температури води. А ще вона дуже любить волю, тому надто швидко гине, коли опиниться, скажімо, в якійсь банці чи целофановому мішечку. У неприродних для себе умовах може витримати не більше доби. Отже, якщо плануєте рибалити завтра, напередодні наловіть цих кузочок і тримайте їх у чистій і прохолодній воді.

Чи допоможе зелена аптека?

У мене запалення нервових закінчень шийно-грудного відділу, у лікуванні якого офіційна медицина безсила.

Можливо існують трави або інші народні методи, що подолають цю хворобу.

Будь ласка, благаю, зарадьте моєму лиху! Буду дуже вдячна всім, хто відгукнеться. Оплату за трави гарантую.

В. Д. Шиаковська,
252061, Київ,
пр. Відрадний, 6/1, кв. 100

Пропоную

...садивний матеріал гладіолусів близько 100 сортів.

Юрій Іванович Германчук,
265640, Рівненська обл., м. Здолбунів-2, вул. Дружби, 45

...садивний матеріал тюльпанів, нарцисів, лілій та ірисів.

З. Г. Овсяннікова,
270013, м. Одеса, Котовського, 239, кв. 11

...молодняк овець романівської породи.

Олександра Петрівна Москалець,
251012, Чернігівська обл., Бахмацький р-н, смт Батурин, вул. Бутка, 4

...картоплю сортів Весна, Адретта, Романо, Бородянська рожева, Ласунок; для чоловіків — хвощ польовий.

Володимир Федорович Крекотень,
329931, Миколаївська обл., Кривоозерський р-н, с. Бурилове

...листові черешки сенполій, суницю сорту Гіганти, картоплю: Сотку, Ласунок.

Я. Ю. Куропатенко,
312640, Харківська обл., м. Куп'янськ, 5, вул. Давидова-Лугитського, 39

...високоякісне насіння більш ніж 30 сортів високоурожайних помідорів; огірків Фенікс-640; Миг, Зозуля, Харківські, Ніжинські та ін; редис, боби, капусту цвітну та інші овочеві культури і квіти. Ціни помірні. Надсилайте конверт із зворотною адресою.

С. О. Іванова,
256300, Київська обл., м. Бориспіль, вул. Героїв революції, 32-а

...насіння лунарії, нігели голубої.

Ігор Михайлович Петрів,
284035, м. Івано-Франківськ, с. Микитинці, вул. Грицишина, 15

...здерев'янілі пагінці та деякі саджанці високосортних ягідних плодових кущів і дерев. Вкладайте заадресований конверт.

М. П. Гудзь,
282002, Тернопіль, вул. Коцюбинського, 4, кв. 2

...насіння крупноплідної смородини, порею, бораго, амаранту, помідорів, чумизи, ангурії, дітки гладіолусів, топінамбур та ін.

Любов Федорівна Собків,
Тернопільська обл., Монастирський р-н, вул. Шевченка, 58

...після повної попередньої оплати реалізую насіння помідорів (130 сортів), огірків (18), солодкого перцю (16), інших овочевих культур. Ціни помірні. На замовлення надсилаю каталог.

А. В. Крисенко,
316028, м. Кіровоград, вул. Волкова, 9, корп. 1, кв. 37

...великий вибір високовітамінних сортових (в т. ч. рідкісних і нових) ягідних чагарників, дерев та декоративних гарноквітучих рослин (див. «ДСГ» № 9—10, 1993 р. с. 27). Для отримання каталога вкладайте заадресований конверт.

М. М. Дідошак,
290018, м. Львів, вул. Городецька, 165, кв. 76

...насіння огірків «Вітязь».

Надія Іванівна Критинка,
314021, Полтавська обл., Полтавський р-н, с. Супрунівка, вул. Нафтовиків, 15, кв. 91

...картоплю — родичку батату (7 кг з куща). Осінь — 95. Ціна — 50.000 крб. Рецепти домашнього спирту — креслення установки. Ціна 2000000 крб.

Т. І. Парня,
Полтавська обл., Гадяч, пошта, до запитання

***...фермерське господарство «Алла»** надсилає післяплатою фасоване у пакетах насіння огірків: Роднічок, Фенікс, Міг, Каскад; помідорів: Агата, Факел, Аризон; редиски: рожево-червона з білим кінчиком, Льодяна бурулька; перцю солодкого Каліфорнійське чудо; капусти: пізньої Лангедейкер, цвітної, брюссельської; моркви; кропу; петрушки; цукрових буряків.*

Якість насіння захищена сортовим сертифікатом.

***м. Луганськ**, вул. Дзержинського, 1-б, тел.-факс 53-54-42*

...саджанці винограду (столового неукривного Ізабела рожева), смородини Юннат і Черкащанка, лимонника китайського, клематисів великоквіткових, гортензії садової, мигдалю декоративного.

Гладіолуси (білі, жовті, оранжеві, лососеві, рожеві, червоні, бузкові). Насіння: капусти пізньої Амагер і Білосніжка, помідорів (Світанок — ранні, Де барао — пізні), перцю (Ротунда, болгарський і кімнатний гіркий), редьки чорної, редиски Льодова бурулька, гірчиці, петрушки, пастернаку, амаранту, лаконоса, ехінацеї пурпурової, чорнокореню, меліси, левзеї (мараловий корінь), аспарагусу (заячий холодок), гвоздики Шабо і турецької. Надсилайте заадресований конверт для відповіді.

Василь Васильович Ганжа,
258660 Лисянка, Черкаської обл., пров. Шевченка, 9

...післяплатою лікарські трави: материнка, звіробій, безсмертник, ягоди глоду та інші.

Іван Остапович Пилипенко,
315873, Полтавська обл., Гадяцький р-н, с. Мартинівка

...насіння татарника, дивосилу, болиголову.

Келеберда,
315363, Полтавська обл., Кременчуцький р-н, а/с № 1

...кореневище конвалії, кормові боби, деякі інші культури. Заадресований конверт — обов'язково.

Валентина Дмитрівна Ріпенко,
315518, Полтавська обл., Миргородський р-н, селище Ромодан, вул. Леніна, 5

...садивний матеріал 150 сортів тюльпанів, 150 видів гладіолусів, а також лілій, нарцисів, ірисів, жоржин, гіацинтів, хризантем. Вкладайте для кожної культури окремий заадресований конверт.

Г. Т. Скоп,
253222, м. Київ, пр-кт Маяковського, 34, кв. 273

...насіння помідорів (40), огірків (10), моркви (5), салатів, редиски (4), амаранту (2), меліси, тютюну, чумизи, чорнокореня та інше.

Валентин Васильович Пурик,
255178, Київська обл., Васильківський р-н, с. Саливінки

...племінний молодняк шиншили.

Віталій Васильович Ярковий,
314037, м. Полтава, бульвар Б. Хмельницького, 5, кор. 1, кв. 75

...тюльпани сорту Ерік Хофс'ю та гіпеаструми сорту Страйпд. Для відповіді надсилайте конверт із зворотною адресою.

В. В. Козловська,
281700, Хмельницька обл., смт Віньківці, вул. Першотравнева, 4

...лікарські трави, коріння, народні рецепти проти різних недуг: кровотечі, запалень, безплідності у жінок, нетримання сечі, слабкості організму, сухот, покращення пам'яті, апетиту, безсоння, недугів шлунку, печінки, виведення солей з організму, піску, зобу, сердечних, нервових, шкіряних захворювань, болей голови, рук, ніг, радикуліту та інших захворювань.

Для швидкого одужання вкажіть свій вік, хворобу, під яким сузір'ям народилися. Обмінюю лікарські рослини на ті, що не ростуть у наших тернах.

Надсилаю невеликою кількістю посадкові цибулини різних тюльпанів: білих, чорних, бахромчатих, ліліеподібних, пізнього та раннього цвітіння. Розрахунок після отримання посадкового матеріалу. Можливий обмін на інші гатунки. Надсилаю прейскурант для ознайомлення. Прохаю: надсилайте заадресований конверт для відповіді.

Богдан Васильович Барна,
332530, Запорізька обл., Токмак, вул. Прикордонна, 14

...недорого насіння квітів, гладіолусів.

Володимир Володимирович Радчук,
252142, м. Київ, вул. Доброхотова, 24, кв. 10

...перспективну технологію бджільництва для створення сімей-велетнів (сімей-медовиків), яка дає змогу зібрати за сезон до 100 кг меду на таку сім'ю і збільшити кількість сімей на 50%. Вкладайте конверт із зворотною адресою. Гроші до отримання прейскуранта не надсилати. Навесні 1995 року — відводки бджолиних сімей.

Володимир Віталійович
286001, м. Вінниця, вул. І. Бевза, 36, кв. 89

...насіння помідорів (200 сортів): Зелені, Сніжні, Жираф, Купіте, Марманде... огірків: Фенікс — 640, Криниця, Дзицу; перцю, цукіні, чорнокореню, чуфи, амаранту... Саджанці малини: Міраж, Вереснева, Аленька, Жовтий, гігант... Суниці: Машенька, гігантела, Богота, Зенга-Зенгана... Суниці: Раїса і Пенелопа.

Віктор Пакус,
285070, Івано-Франківська обл., Тлумацький р-н, с. Локітка

...садивний матеріал картоплі Кубинка, капусти ранньої листкової (Хібінська), моркви, огірків, пізніх помідорів, цибулі, часнику, кропу, петрушки, коріандру, гірчиці; гарбузів кормових великоплідних і їстівних; кукурудзи, топінамбуру, соняшнику, люцерни; квітів: нагідки, мак східний, матіола; тютюну, квасолі кольорової, гороху.

Рецепти лікування травами гінекологічних та ін. захворювань. Вкладайте заадресований конверт.

В. А. Сочило,
323230, Дніпропетровська обл., смт. Васильківка, вул. Леніна, 170

Як до нас добратися із залізничного вокзалу

Щороку весною й восени на території редакції продають саджанці, вирощені кандидатом сільськогосподарських наук з Канівського району на Черкащині. У своїх листах читачі просять, щоб ми на сторінках журналу детально розповіли про особливості кожного сорту, що продається. На жаль, це неможливо, бо кожний номер журналу готується за три місяці до його виходу в світ, а тоді ми ще не знаємо, що саме буде продаватися. А втім у «ДСГ» вже описано багато сортів плодових культур і серед них й ті, що, звичайно, реалізуються на території редакції.

Здебільшого купують тут саджанці кияни. Але, виявляється, є бажаючі придбати їх з інших місць, зокрема С.Р. Мельник з Рівненщини. Для них повідомляємо, як краще добратися із залізничного вокзалу до редакції. Треба трамваями № 13 або 15 проїхати до зупинки «вулиця Павловська» (третя зупинка). Пройти цією вулицею вгору, перейти вулицю Тургенівську (на розі гастроном) і за першим будинком повернути праворуч у двір (там у двоповерховому будинку № 11-г знаходиться наша редакція).

●

Хочете зберегти сіно?

Найкраще і довго сіно зберігається на сіннику. Будують його розміром 3,5—4 на 6 м, висотою — до 3 м. Покрівлю роблять з толю або шиферу, стіни зашивають латами або старим шифером, щоб не намочив дощ.

Складаючи сіно нового врожаю, посоліть його — 200 г солі на 1 центнер сіна. Тоді воно менше «сподобається» мишам, краще збережеться.

Понад 20 років я використовую цей спосіб. Якщо залишилося торішнє сіно, складаю на край сінника з таким розрахунком, щоб використати його в першу чергу. А свіже ретельно висушую, обов'язково солю і тільки тоді складаю. Корови такий корм їдять залюбки.

І. Лукіянчук,
Хмельницька обл.

Служба взаємодопомоги

Чи справді соняшникове коріння корисне?

Важко мені повірити в те, що чула. А чула, нібито соняшникове коріння допомагає виведенню солей із людського організму. Шановна редакціє, якщо, часом, у вас є якісь відомості про властивості соняшникового коріння, будь-ласка, надрукуйте, бо в мене вже почалося відкладання солей і на непогоду вони мені надто дошкуляють.

Світлана Слододян,
Миколаївська обл.

Перевірено на практиці

Особисто знаю людей, котрі за допомогою соняшникового коріння виводять солі із свого організму.

Методи застосування. Накопати соняшникове коріння, коли вже дозріла рещітка, а листя на стовбурах почало всихати. Відокремлюють корені від стовбура на межі, де закінчується осередок («ватяна» маса), обов'язково залишивши волоски. Гарно промити. Краще в проточній воді. Висушити.

На три літри води покласти середньої величини корінь і варити п'ять-шість хвилин. Настоять на годину-дві. Вживати (півсклянки) можна в теплому й холодному вигляді — за тридцять хвилин до їди, тричі на день (два тижні). Затим зробити перерву на тиждень і ще повторити. Залежно від самопочуття у такому режимі можна повторювати з перервою в місяць.

Спочатку відчуєте, що у вас набрякнуть пальці рук і долоні. Нехай це вас не турбує, невдовзі набряк минеться і настане полегшення. Можливо робота кишечника порушиться на день-два, тоді не хвилюйтеся — це нормальний стан: у вас почався солевивідний процес із організму.

Якщо ж организм не сприйняв цього навару (може появитися алергія), в такому разі цей метод солевиведення вам не підходить.

Рецепт узято із народної медицини.

І. Куштенко

«Дім, сад, город» (українською мовою)

Щомісячний виробничо-практичний журнал
№ 2, лютий, 1995 р.
Видається з 1989 р.
Київ, видавництво «Нива»

Здано до набору 16.12.94. Підписано до друку 03.02.95.
Формат 60×84 1/8. Папір офсетний № 1. Офсетний друк.
3,72 умовн. друк. арк., 16,74 умовн. фарб.-відб.,
7,5 обл.-вид. арк.
Тираж 171 000 прим. Зам. 0118502.

Адреса редакції: 252054, Київ-54, вул. Павлівська, 11-г, тел. 216-05-40.
Відділ листів і реклами — 216-40-25.
Журнальний комплекс видавництва «Преса України», 252146, Київ-146, вул. Героїв космосу, 6.

БІОДИНАМІЧНИЙ КАЛЕНДАР

Березень

Риба

28.02(20.16)—3.03(2.36)

1.03 о 14 годині 49 хвилин — Новий Місяць.

Підживлюють розсаду капусти середніх сортів міндобривами (на 10 літрів води 20 г аміачної селітри, 40 г суперфосфату, 10 г калійної солі).

За народними прикметами

Казимира (4 березня). Якщо на Казимира погода, то буде на бараболю урода.

Овен

3(2.36)—5(11.49)

Висівають насіння на розсаду томатів для вирощування у звичайних умовах на півдні України. Перець і баклажани висаджують у теплиці.

Пікірують сіянці томатів ранніх сортів.

Телець

5(11.49)—7(23.55)

Висаджують розсаду ранньої капусти на півдні України, пікірують розсаду ранньої капусти в Лісостепу, на Поліссі. Висівають насіння середніх і пізніх сортів капусти, перцю, селери на розсаду в парники і плівкові укриття.

Близнюки

7(23.55)—10(2.41)

9.03 о 13 годині 13 хвилин — 1-ша чверть Місяця.

Закладають на пророщування посадковий матеріал ранніх сортів картоплі у світле приміщення.

Рак

10(12.41)—12(23.26)

Висівають насіння на розсаду для звичайних строків садіння томатів ранніх сортів, перцю, баклажанів у Степовій і Лісостеповій зонах.

Пікірують сіянці ранніх томатів.

Лев

12(23.26)—15(6.56)

Вирізають з підщеп паростки при самій основі, не залишаючи шипів. Якщо суха погода, то боронують граблями ділянку суниці, яку висадили торік і раніше, видаляють з неї і спалюють чи складають в компостну яму сухе листя.

За народними прикметами

Євдокії, Явдохи-плющихи (14).

Як вода капає зі стріх, то ще довго буде холодно.

Гарний день вдасться — на врожай огірків та опеньків.

Новий місяць появиться з дощем — бути мокрому літу.

Якщо день сонячний — вродить пшениця, а похмурий — просо і гречка.

Діва

15(6.56)—17(11.21)

Обрізують дерева. На штамбах або скелетних гілках дорослих дерев зачищають до здорового місця дупла, дезинфікують 3-процентним розчином залізного купоросу і, забивши щебенем чи битою цеглою, замазують цементним розчином.

Висівають у парники насіння однорічних айстр, висаджують кореневища півників на постійне місце, розділивши перед тим старий кущ.

За народними прикметами

Федота (15). Якщо вітряно й холодно, то довго не з'являтиметься трава.

Терези

17(11.21)—19(13.50)

17.03 о 4 годині 27 хвилин — Повний Місяць.

Закладають для пророщування бульби картоплі в ящиках за температури 12—15 градусів у вологому середовищі, пересипавши їх торфом або перегноєм.

Скорпіон

19(13.50)—21(15.57)

Висівають в теплиці на розсаду насіння перцю, баклажанів, помідорів ранніх сортів у Лісостепу й на Поліссі, середньостиглих — в Степу. Обрізують дерева, формують крону. Обмежують висоту дерев, які почали торік плодоносити, вирізуючи центральний провідник на відстані 40—45 сантиметрів від основи скелетної гілки. Переводять пагони подовження скелетних гілок на бокові розгалуження.

Стрілець

21(15.57)—23(18.33)

Підживлюють розсаду перцю, баклажанів розчином мінеральних добрив (20 г аміачної селітри, 50 г суперфосфату, 15 г калійної солі на 10 л води). Обрізують дерева, формують крону молодих саджанців, вирізують конкурентів пагонів подовження скелетних гілок і центрального провідника. Видаляють жирові пагони і ті, що ростуть в середину крони, на 4-5-річних деревцях.

Висівають насіння на розсаду середньостиглих сортів помідорів в Степу.

За народними прикметами

Сорок святих або Сорок мучеників (22). Коли хмарно і мороз, то скоро буде тепло і можна сіяти.

Дружно тане сніг — до активної повені й буйних трав.

На Сорок святих погода, то на гречку урода.

Козеріг

23(18.33)—25(22.11)

Висівають насіння пізніх сортів капусти, помідорів середньостиглих сортів у Лісостепу, а ранніх — на Поліссі. Пікірують розсаду капусти середніх сортів. На півдні України висаджують розсаду ранньої капусти. Пікірують сіянці томатів для вирощування у звичайних умовах відкритого грунту. Формують крону молодих дерев 1-го, 2-го і 3-го року висаджування, закладають скелетні гілки на другому і третьому ярусі та гілки другого порядку в першому ярусі на 4-й і 5-й рік після садіння.

Пікірують розсаду айстр.

Водолій

25(22.11)—28(3.28)

Загартовують розсаду капусти, знімаючи вдень рами з парників. Готують добрива з розрахунку 150 г суперфосфату, по 100 г калійної солі та аміачної селітри і 8—10 кг перегною для внесення в яму під час садіння зерняткових і кісточкових порід. Копають ями під дерева.

Риби

23(3.28)—30(10.29)

Висівають крес-салат, якщо не зробили цього раніше, огірочник, фенхель, естрагон, кмин.

Обрізують дерева вишні, сливи, черешні, персиків, абрикос, обліпихи. Очищають вражені хворобами й морозом місця на стовбурах і обробляють їх.

За народними прикметами

Теплого Олекси (30). Цей день вважався вже весняним — скресала крига, починалися весняні повені, хоч земля, як вважали, має розмерзнутися після першого грому. Відтак люди готували польовий інвентар. Проте в цей день ніхто не робив, а спостерігали за погодою. Щоправда, всі без винятку пасічники мали виставити бджоли для обльоту. Тому й казали:

На Теплого Олекси діставай вулики.

На Олекси кидай сани, готуй воза.

Овен

30(10.29)—1.04(20.05)

31.03 — о 5 годині 10 хвилин — Новий Місяць.

Підживлюють розсаду капусти ранніх сортів розчином калійної солі з розрахунку 80 г на 10 літрів води (на 2—4 рами).

Якщо грунт готовий (за температури 4 градуси) можна висівати насіння шпинату, кропу, щавлю. Копають ями під дерева.

За народними прикметами

Кирила (31). Буває на Кирила святого ще морозу много.

Індекс 74142

ISSN 0235—6368. Дім, сад, город. 1995. № [illegible]. 1—32